

AGRICULTURA I PROPIETAT DE LA TERRA A ALTAFULLA SEGONS EL CADASTRE DE 1777

Carlos Terrón Vasco¹
cterronv@gmail.com

Resum: L'agost de 1777 es va dur a terme una recanació de les terres agrícoles d'Altafulla per tal d'actualitzar el Cadastre de la població. La documentació de dit Cadastre, conservada a l'Arxiu Municipal d'Altafulla, permet analitzar el sistema agrari altafullenc i la distribució de les propietats agrícoles. En el present treball es descriu, en primer lloc, la parcel·lació de les terres del terme municipal, així com l'extensió i distribució dels diferents productes conreats. En segon lloc, es fa una anàlisi de la distribució de la propietat i de la tributació cadastral. Tot plegat permet concloure que l'agricultura altafullenca de finals del segle XVIII ja s'havia transformat, modernitzant-se, encara que no tant com de vegades s'ha afirmat, i que la distribució de la terra presentava forts contrastos, amb una important concentració de la propietat.

Paraules clau: Recanació, cadastre, agricultura, propietat, fiscalitat, Altafulla.

Abstract: In August 1777, a measurement (*recanació*) of the agricultural land of Altafulla was carried out in order to update the *Cadastre*. The documentation of that *Cadastre*, preserved in the Municipal Archive of Altafulla, allows to analyze Altafulla's agricultural system and the distribution of the properties. To begin with, the present work describes the subdivision of the lands of the municipal term, as well as the extension and distribution of the different cultivated products. Next, it makes an analysis of property distribution and cadastral taxation. This study concludes that the agriculture in Altafulla at the end of the 18th century had already been transformed and modernized, but perhaps not to the extent it has sometimes been claimed, as long as the distribution of land presented strong contrasts and a significant concentration of property.

Keywords: “*Recanació*”, “*Cadastre*”, agriculture, property, taxation, Altafulla.

¹ Llicenciat en Història.

1. Introducció

El Cadastre Reial, el nou impost decretat per Felip IV (V de Castella) el desembre de 1715 i publicat un mes després, ha estat considerat un impost de guerra, un instrument més de la repressió i l'espoli a què els vencedors del 1714 van sotmetre la població catalana (Alcoberro, 2005: 232-234). Malgrat els intents de presentar-lo com una eina modernitzadora i racionalitzadora de la fiscalitat, el cadastre responia més a les necessitats de l'ocupació militar i de l'afermament de la nova i voraç dinastia borbònica que no pas a una política fiscal coherent. No és estrany, doncs, que la població el percebés des del moment de la seva implantació com un càstig, tant per ser extremadament oneros com per ser la primera imposició no decretada per les institucions del país (Escartín, 1981).

Si el cadastre va suposar un entrebanc, o no, a l'expansió econòmica de Catalunya ha estat un tema força debatut des de fa dècades. No és l'objectiu del present treball aprofundir en la qüestió, un cop que ha anat imposant-se la tesi que aquest nou impost va exercir més de fre econòmic que no pas d'estímul.²

Malgrat que hom acostuma a parlar del cadastre com un sol impost, en realitat n'eren tres: el *cadastre reial* (que gravava els bens immobles i els ingressos que provenien de rendes no lligades a l'activitat professional del contribuent, com ara censos, censals, delmes o arrendaments), el *cadastre personal* (que gravava els ingressos relacionats amb l'activitat professional dels contribuents) i el *cadastre de guanys*, també anomenat *industrial* o *comercial* (que gravava, de manera ambigua, els beneficis del comerç i de la indústria). Tots ells pretenien ser proporcionals als beneficis obtinguts (o susceptibles de ser obtinguts) per cada concepte, per la qual cosa els ideòlegs del cadastre van voler presentar-lo com una eina fiscal moderna, més justa i equitativa. Això, però, a Catalunya no era del tot nou (ja s'havien fet passes en aquesta direcció a les Corts Generals de 1653, 1701-2 i 1705-6) ni del tot cert, ja que la Corona imposava arbitràriament (i atenent als seus interessos) una quota fixa que s'havia de recaptar a tota Catalunya (independentment de la riquesa, dels beneficis o de la conjuntura econòmica del moment) i que havia de ser repartida entre els municipis. Aquestes quantitats, segons Alcoberro (2005: 244), multiplicaren per 7,3 les que s'havien aprovat a les darreres Corts, la qual cosa dona idea de l'enorme pressió fiscal a què es va sotmetre una població que, a més, havia de fer front a les destrosses de la guerra, als nous impostos indirectes i a les càrregues derivades de l'allotjament dels soldats. Tot plegat va generar una forta resistència a aquest nou impost, i va fer que es donessin molts casos d'impagaments que comportaren empresonaments, requises, recàrrecs, constrenyiments militars... (Segura, 1983).

² Sobre aquesta qüestió, vegeu l'àmplia bibliografia proposada per Alcoberro (2005: 232-233), qui comparteix al seu torn la tesi proposada per Nadal (1975) i actualitzada per Ferrer Alòs (2002). Una àmplia bibliografia sobre el Cadastre, a Camarero; Faci (2006: 110-113).

Aquestes circumstàncies van contribuir a que es generalitzessin les ocultacions. Aquesta pràctica (el fet que el contribuent no declarés tots els seus bens, o que en minimitzés la qualitat i el rendiment) ha estat àmpliament documentada, i suposa una greu deficiència del cadastre com a font històrica. Ja Pierre Villar i Salvador Llobet havien assenyalat aquesta problemàtica, considerant el cadastre com a poc fiable degut al seu caràcter fiscal. Tanmateix, molts altres autors (Segura, 1983; Congost, 1990; Cruz Cardiel, 1997) consideren que sí que serveix per a analitzar l'economia local i la seva evolució temporal, sobretot quan es fan servir dades percentuals més que no pas les absolutes. Cal tenir en compte, com assenyala Segura (1983: 140-141), que aquestes ocultacions van ser més freqüents a partir de mitjans de segle, un cop la pressió militar sobre el país s'havia relaxat.

L'altre problema al qual s'enfronta l'historiador a l'hora de fer servir el cadastre com a font històrica és que moltes de les dades que recull, com ara els rendiments o els tipus de conreus o llur qualitat, són estandaritzades, la qual cosa li resta precisió a la informació proporcionada.

Tanmateix, la quantitat i diversitat de dades recollides en la documentació cadastral, un cop analitzada críticament, ofereix una informació molt valuosa a l'hora d'estudiar la infraestructura econòmica (i per tant l'estructura social) d'un territori, sobretot en l'àmbit local.³

Fonts, metodologia i objectius

L'objectiu del present treball és, per una banda, analitzar el sistema agrari altafullenc del 1777, atenent als conreus i llur productivitat així com a la seva distribució territorial i, per una altra, examinar l'estructura de la propietat agrícola a Altafulla el 1777, per tal d'esbrinar el grau de desigualtat entre propietaris pel que fa a l'extensió i rendibilitat de llurs propietats.

Amb aquesta finalitat, s'han extret les dades del Cadastre de 1777 conservat a l'Arxiu Municipal d'Altafulla.⁴ El document, llibre manuscrit de mida foli de 236 pàgines i redactat en castellà (la llengua estrangera imposada també a partir de 1714) conté una relació, en les seves primeres 124 pàgines, de totes les finques del terme, numerades, i per a cadascuna d'elles se n'ofereix la següent informació: partida en la qual està situada la finca, nom del propietari (i lloc de residència, si no és d'Altafulla), tipus de conreus (amb llur qualitat, si s'escau) amb l'extensió i la tributació de cadascun d'ells, l'extensió i la tributació total de la finca i, per últim, les seves afrontacions (amb quines altres finques era contigua).

³ Una bona anàlisi sobre la utilitat del Cadastre com a font històrica, a Cruz Cardiel (1997: 252-254).

⁴ Arxiu Municipal d'Altafulla (AMA), *Cadastre de 1777*, Sig. A701.

La informació va ser recollida, tal i com és registrat a la primera pàgina, a la recanació (és a dir, a l'acte de tornar a mesurar, dit "apeo" a l'original),⁵ efectuada el 12 d'agost de 1777 pels geòmetres Mateu Puig i Carles Cherta.⁶

Totes les dades referides a les finques agrícoles recollides al cadastre d'Altafulla de 1777 han estat computades i analitzades, la qual cosa ha permès extreure'n totals, proporcions i tendències sobre l'agricultura i el sistema de propietat de la terra al municipi. Tanmateix, cal insistir en la cura que hom ha de tenir a l'hora de treballar amb aquestes dades, ateses les problemàtiques que s'han apuntat anteriorment, especialment les ocultacions, l'estandarització de les dades i, també, la poca precisió quantitativa del sistema de mesures tradicional.⁷

A més, la informació que el document aporta sobre les afrontacions i l'extensió de cada finca ha permès de situar-les totes sobre el plànol del terme municipal d'Altafulla. Cal dir, però, que la informació aportada pel Cadastre és molt poc precisa en aquest sentit: per a cada finca, s'ofereix el nom del propietari de les finques amb les quals afronta la finca en qüestió a llevant, migdia, ponent i tramuntana. No s'especifica, però, a quina de les finques d'aquell propietari es fa referència (i n'hi havia que en tenien moltes), i en força casos no s'hi esmenten totes les finques contigües. Alguns cops es fa referència a d'altres elements, com ara camins, termes municipals veïns, cases del poble o la línia de la costa, però no sempre, i en alguns casos s'hi han detectat errades i omissions, la qual cosa fa que la parcel·lació aconseguida no pugui ser més que aproximativa. Per tant, tot i que la localització i la mida de les finques és la real i proporcional, la forma exacta de cadascuna d'elles és impossible de determinar. Tanmateix, el resultat final és una aproximació força acurada de la parcel·lació del terme el 1777.

Com ja s'ha dit, el document del cadastre va ser escrit en castellà, i fins i tot s'hi van traduir els noms propis i es van adaptar a l'ortografia castellana. Per al present treball, s'ha optat per normalitzar-los, recuperant els noms originals i la grafia catalana.⁸

⁵ Sobre l'origen i etimologia del mot, vegeu Burgueño (2009: 263).

⁶ Un estudi sobre la formació dels geòmetres i la pràctica del seu ofici, a Burgueño (2007: 42-43). Tal i com explica Escartín (1995: 217), aquests geòmetres passaven la major part de l'any "vagando por el Principado para realizar su labor". Més dades sobre la tasca com a geòmetres duta a terme per Mateu Puig i Carles Cherta, els geòmetres responsables de la recanació d'Altafulla el 1777, a Burgueño (2009: 275, 281).

⁷ Sobre aquest aspecte, és imprescindible la consulta de l'obra d'Alsina; Feliu; Marquet (1990) i les reflexions de Feliu (2004) i de Kula (1973), de manera especial el cap. XIII, "La metrología histórica", p. 481-520.

⁸ Així, a banda de la traducció dels noms (Pablo per Pau, o Francisco per Francesc), també s'han normalitzat els cognoms (Fortuñ per Fortuny, Hivern per Ivern o Llagustera per Llagostera) i el nom de les partides (Gaya per Gaià, o Alsiná per Alzinar).

2. L'agricultura

2.1. La terra

Al cadastre d'Altafulla de 1777 hi ha registrades 339 finques agrícoles. Al seu torn, com que en moltes d'aquestes finques s'hi conreaven productes diferents —i cadascun d'ells quedava ben diferenciat dels altres de la mateixa finca—, hom pot identificar 920 subparcel·les diferents.

Aquestes 339 finques, segons el cadastre, ocupaven un total de 794,08 quarteres. Sorgeix així el primer problema que planteja el document, ja que al llarg de la relació de finques que hi és anotada, l'extensió de cadascuna és ressenyada sota l'ambigu epígraf de “Cantidad” i tan sols a la darrera pàgina del document, en referir la quantitat a satisfer per cada unitat de superfície, es fa servir el terme “quartera”.⁹

Tanmateix, hi ha diversos indicis que semblen apuntar que les extensions de terra consignades al document del cadastre de 1777 fan referència a jornals, i no pas a quarteres.

En primer lloc, cal tenir present el fet que la quartera com a mesura de superfície fou emprada de manera habitual a la zona nord de Catalunya durant l'Antic Règim, però no pas a l'àrea del Camp de Tarragona, on era molt més freqüent l'ús del jornal (Alsina; Feliu; Riu, 1990: 47). A més, quan el 15 d'octubre del 1716 foren publicades les Normes Generals que explicaven com havia d'efectuar-se el repartiment de l'impost cadastral, s'hi deia que “*Los Lugares de este Veguerio de Tarragona usan la medida de jornal de 50 canas ò 100 pasos cada uno en quadro*” (Camarero; Faci, 2007: 144).¹⁰ Aquest jornal “tarragoní” de 50 canes equivalia a 6045 m². En aquest mateix sentit, és significatiu constatar que en la immensa majoria de contractes de compra, venda i arrendament de terres d'Altafulla de l'època la superfície fos mesurada en jornals, tal i com pot ser comprovat consultant la documentació de l'època, i que tan àmpliament ha estat ressenyada per Salvador-J. Rovira.

Un altre argument que referma la tesi que la unitat de mesura emprada el 1777 va ser el jornal es fonamenta en les ja esmentades Normes Generals del Cadastre. Aques-

⁹ La quartera pertanyia a un tipus de mesures de superfície les quals, en la metrologia tradicional, estaven relacionades amb l'extensió de terra que es podia sembrar amb una quantitat determinada de gra. En aquest cas, la quartera (mesura de superfície) corresponia a l'extensió que es podia sembrar amb una quartera (mesura de capacitat) de gra. Lògicament, aquesta extensió depenia del tipus de gra, del terreny, del sembrador... i per tant és difícil de precisar-ne la mida exacta: a Barcelona era de 24'48 àrees; a Vilafranca, de 29'62 àrees. A més, cal tenir en compte que la quartera de gra presentava uns valors diferents fins i tot entre pobles propers, com és el cas dels del tram central i baix del Gaià, en els quals oscil·lava entre els 70 i els 80 l (Terrón, 2022).

¹⁰ La normativa del Cadastre no establí una única unitat de superfície per a tot el Principat sinó que, d'entre les diverses que eren emprades, s'establí un únic valor de referència vàlid per a cadascuna d'elles (Burgueño, 2007: 40).

tes normes (Real Orden de 9-XII-1715 y Normas Generales del Superintendente de Cataluña de 15-X-1716) van definir 32 classes de conreus diferents, i van establir la quantitat a pagar per cadascuna d'elles. Aquesta quantitat depenia de la superfície conreada, la qual es calculava en jornals. Així, per exemple, el jornal de vinya de 1ª qualitat tributava 10,5 rals d'ardit (21 sous) per jornal. Aquestes quantitats establertes per les Normes Generals són exactament les mateixes amb què van ser gravades les terres d'Altafulla al cadastre de 1777, la qual cosa sembla demostrar que es tractava de jornals, i no pas de quarteres.

A més, per acabar de confirmar que al cadastre de 1777 la unitat de mesura emprada va ser el jornal (i no pas la quartera), s'han localitzat diverses finques que apareixen en altres documents mesurades en jornals i que, al document del cadastre, presenten la mateixa mida però anotada (erròniament) com a quartera.¹¹

Tots aquests arguments porten, doncs, a considerar que les extensions de les finques expressades en el Cadastre d'Altafulla de 1777 fan referència a jornals, i no pas a quarteres. Aquest és el criteri que es farà servir en el present treball.¹²

Com ja s'ha dit, el jornal de Barcelona, que era el que s'emprava a la vegueria de Tarragona, feia 50 canes, el que equival a 6045 m². Un cop localitzades i ubicades en el mapa totes i cadascuna de les finques del Cadastre de 1777, l'extensió ocupada és de 6.571.399,04 m², la qual cosa donaria una xifra de 8.275,49 m² per jornal. Òbviament, aquesta xifra no respon de cap manera a la realitat, ja que en fer la localització de les finques sobre el mapa s'han fet coincidir les unes amb les altres, seguint les afrontacions que apareixen al document del cadastre, però caldria llevar-ne la superfície ocupada per camins i zones de pas, marges, murs, roquissars i erms... D'aquesta manera, sembla més que possible que la unitat de mesura emprada fos el jornal i no pas la quartera, la qual equivalia a 2448 m² (Alsina; Feliu; Marquet, 1990).

¹¹ Un primer exemple d'això seria el d'una finca situada a la partida del Figuerol que el 1677 pertanyia a Isidre Gatell, el qual en va vendre els drets de lluçió. En efectuar aquesta venda, l'extensió de la finca va ser estimada en un jornal i mig (Arxiu Històric de Tarragona (AHT), Registre d'hipoteques 1776-II, f. 279r). Seguint les afrontacions que apareixen en aquestes escriptures, es pot afirmar que es tracta de la finca que, al document del cadastre de 1777 és registrada amb el número 314, l'extensió de la qual és també d'un i mig (AMA, *Cadastre de 1777*, f. 62r i 62v). Per tant, aquesta xifra hauria de correspondre a jornals, i no pas a quarteres.

Un segon exemple el trobem amb la finca registrada al cadastre de 1777 amb el número 7, propietat de Manel Soler i situada a la partida de les Esplanes, la qual, segons el document del cadastre, té una extensió de 12,5 (AMA, *Cadastre de 1777*, f. 2v), i que sembla ser aquella mateixa finca que quan Pere Soler, son pare, la comprà el 1758, va ser estimada en 13 jornals. (Rovira, 1978: 57).

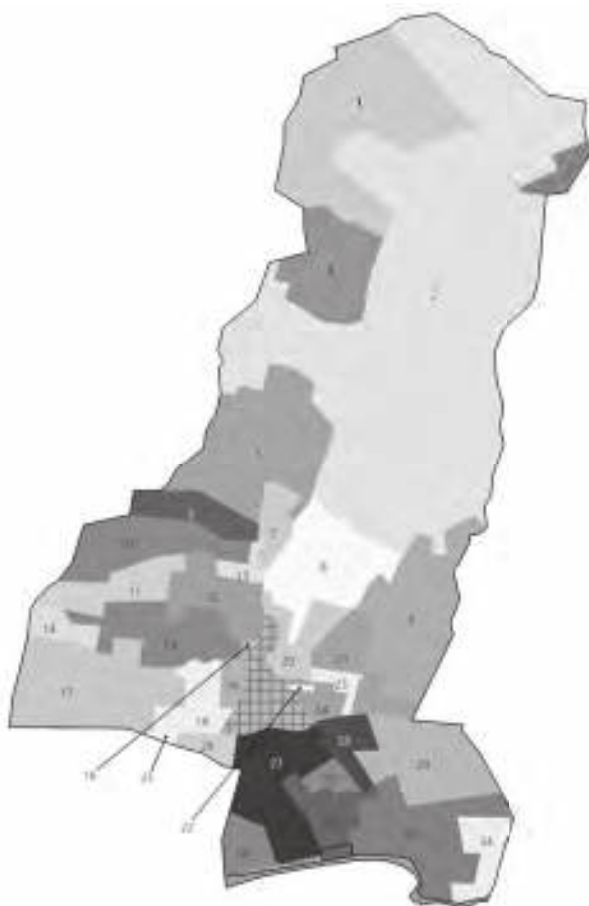
¹² Un altre indicatiu que reforça aquesta tesi és el fet que el Cadastre d'Altafulla de 1757 (Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT), *Cadastre d'Altafulla*, Capsa 2, Núm. 23, Ref 46028) fa servir també el jornal com a mesura de superfície. Tanmateix, les dades ofertes per aquest cadastre, i estudiades per Navarro (1981), aporten uns resultats força diferents, pel que fa a la superfície agrícola, dels de 1777. Caldria un estudi comparatiu d'ambdós cadastres per tal de posar llum a la qüestió.

Partides

Cadascuna de les 339 finques, al document del Cadastre, està registrada en alguna (o algunes, en determinats casos) de les partides del terme. Malgrat que moltes de les 34 partides que són consignades al document continuen anomenant-se de la mateixa manera avui dia, d'altres tenen noms que han caigut en desús. Pel que fa a llur extensió, hi ha una gran disparitat, havent-n'hi algunes de mida considerable (com ara les Esplanes, que comprèn més de 280 jornals) i d'altres menys d'1 (com ara la del Corral o la de la Muralla), la qual cosa fa suposar que el nom d'aquestes darreres més que no pas a partides feia referència al nom de la finca en qüestió.

Plànol 1. **PARTIDES.**

Terme municipal d'Altafulla, 1777.

La relació de tots els noms de les partides i de llur extensió, així com el nombre de finques que les componen, es pot veure a la següent taula:

Taula 1. PARTIDES. Extensió (en jornals)							
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777</i>							
Partida		Nº finques*	Extensió (en jornals)	Partida		Nº finques*	Extensió (en jornals)
2	Esplanes	135,5	281,59	6	Puig	3	10,63
1	Cap de Terme	3,5	61,96	32	Prat	4,5	9,46
5	Coll de Pins	19	46,25	34	Canyadell	5	9,08
9	Rasa	28	39,75	7	Cometa	3	7,17
17	Gaià	13	39,58	28	Terrer	10	6,63
33	Semma	13	28,67	31	Pouet	2	6,50
8	Roquissar	13,5	27,29	14	Caus	2	5,75
4	Comes	0,5	25	3	Coll de Creus	2	5,33
29	Munts	8	24,88	24	Roquetes	9	4,54
27	Pujol	7	23,63	30	Figueras	1,5	4,46
10	Coma d'Infern	2	22,50	19	Bassa Damunt	2	3,58
15	Pedreria	11,5	21,71	26	Camí Reial	2	3,50
12	Muntanya St Antoni	4	15,67	13	Coma	2	3,42
21	Parellada	7	14,79	23	Olivera Menya	4	3,13
11	Safranars	2,5	13,4	25	Batlle Roig	1	0,75
20	Comunidor	10	11,96	22	Muralla	1	0,50
18	Alzinar	6	10,88	16	Corral	1	0,17

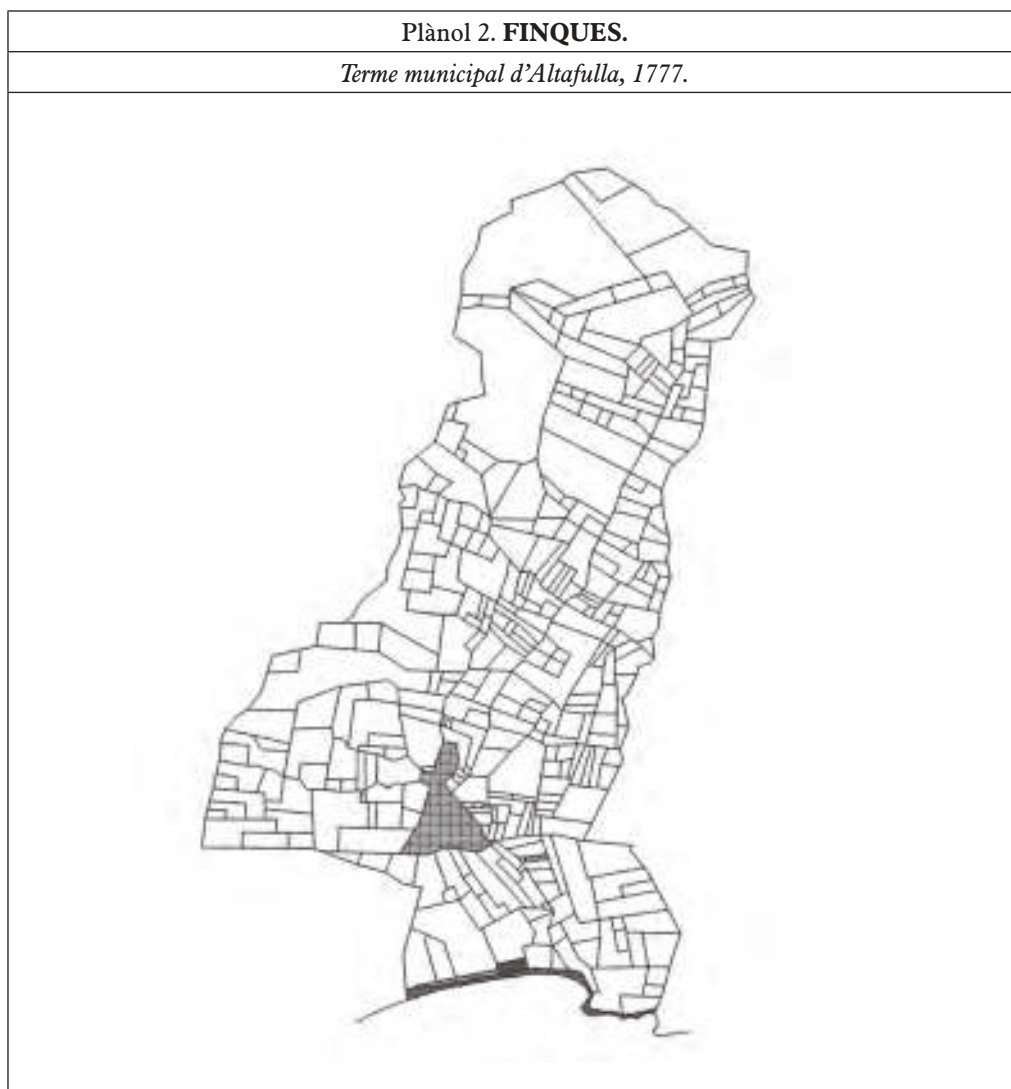
* A les finques que el cadastre situa en dues partides alhora se'ls ha atorgat un valor de 0'5 a cadascuna de dites partides.

La partida de les Esplanes, amb més de 280 jornals, suposa un 35,5% del total de les terres agrícoles del terme. Així mateix, entre cinc partides (Esplanes, Cap de Terme, Coll de Pins, la Rasa i Gaià) sumen més de 469 jornals, un 59% del total. Per contra, les tretze partides més petites sumen poc més de 48 jornals, una quantitat insignificant en el total de terres cadastrals. En el mateix sentit, onze partides estaven compostes per només una o dues finques, la qual cosa fa suposar, com ja s'ha avançat, que en alguns casos es tracta més d'una referència al propi nom de la finca que no pas

una partida en sí mateixa; en d'altres, com el Coll de Creus, a partides que s'estenien més enllà del propi terme municipal d'Altafulla.¹³

Finques

El següent mapa mostra la parcel·lació del terme d'Altafulla segons la informació del cadastre de 1777, i hi apareixen les 339 finques consignades.

¹³ Al Capbreu de 1609 van ser consignades 32 partides diferents arreu del terme d'Altafulla, de les quals només en trobem 10 amb el mateix nom al Cadastre de 1777: Coll de Pins, Figuerà, Parellada, les Planes (Esplanes), el Prat, el Puig, la Rasa, la Roquissa (el Roquissar), els Safranars i Semna. (Rovira, 1997: 11)

Com es pot comprovar, hi ha una certa disparitat de mides entre les diverses finques: al nord, més extenses; als encontorns de la trama urbana, més petites; a la zona propera al mar, de mida mitjana. Òbviament, són la pròpia orografia i les característiques del terreny, així com llur ubicació, les que justifiquen en gran part aquestes diferències en les mides.

A partir de les dades recollides, hom pot fer una anàlisi de l'extensió de les finques agrícoles d'Altafulla extraient-ne totals i mitjanes. Tanmateix, aquestes dades poden resultar poc útils i representatives a l'hora d'estudiar el sistema agrari i el règim de propietat de la terra. Per exemple, la mida mitjana de les parcel·les era de 2,34 jornals, però si es té en compte que 241 finques (més d'un 70%) estaven per sota de la mitjana, i que les 46 finques més grans (un 13,5% del total) ocupaven més de la meitat de l'extensió del terme, és fàcil adonar-se de les desigualtats existents i de la poca rellevància de la dada de la mida mitjana. De fet, hi havia a Altafulla 126 finques de menys d'1 jornal d'extensió, les quals ocupaven entre totes 74,2 jornals, mentre que les dues més grans en sumaven 85.

En la següent taula es pot veure el nombre de finques comptabilitzades segons llur extensió:

Taula 2. FINQUES. Nombre de finques segons llur extensió.			
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777</i>			
Extensió de les finques (en jornals)	Nombre de finques	Extensió de les finques (en jornals)	Nombre de finques
< 1	126	12 – 12,9	1
1 – 1,9	99	13 – 13,9	1
2 – 2,9	46	14 – 14,9	2
3 – 3,9	23	15 – 15,9	1
4 – 4,9	16	16 – 16,9	0
5 – 5,9	9	17 – 17,9	0
6 – 6,9	5	18 – 18,9	0
7 – 7,9	1	19 – 19,9	1
8 – 8,9	1		
9 – 9,9	2	40 – 40,9	1
10 – 10,9	1		
11 – 11,9	2	45 – 45,9	1

Com ja s'ha comentat anteriorment, cal prendre amb precaució les dades ofertes pel cadastre, ja que les canacions i recanacions dels terrenys tenien com a objectiu la recaptació de l'impost i, per tant, els propietaris de les finques estaven interessats en reduir l'extensió de les seves finques. Com ha demostrat Burgueño (2009) els cos de geòmetres va anar professionalitzant-se al llarg del segle XVIII i millorant la seva efectivitat però, tot i així, no van desaparèixer les ocultacions. Ja Segura (1983: 141)

havia advertit sobre aquesta pràctica, assenyalant que era més habitual en les finques grans que no pas en les petites, atès que era més fàcil i els seus propietaris tenien més capacitat de pressionar per tal d'influir en la tasca dels geòmetres.¹⁴

Eres i pallisses

Malgrat que a la recanació de 1777 no van ser comptabilitzades les eres ni les pallisses del terme, en les afrontacions de les finques sí que, de vegades, s'assenyalà que algunes d'elles eren contigües a eres o pallisses. D'aquesta manera, es pot confirmar l'existència de, com a mínim, 7 eres, totes elles als voltants del casc urbà, els propietaris de les quals eren Tomàs Vives, Manel Soler, Josep Plana, (Joan) Gatell, Francesc Pijoan i la Marquesa de Tamarit. D'una altra era no se'n diu el propietari (hom podria aventurar que pertanyia al Comú, per estar localitzada al costat de les terres que el Comú tenia a la zona del Comunidor), de la mateixa manera que en les afrontacions també s'esmenten dues finques que afrontaven amb una pallissa sense que se'n digui el nom del propietari.

2.2. Els conreus

Al segle XVIII, l'alça que els preus dels derivats vitícoles (vi i aiguardent) assoliren en els mercats nord-europeus i americans va provocar que el litoral català s'especialitzés en el conreu de la vinya, amb una producció adreçada a l'exportació.¹⁵ Això, de retruc, va fer que s'abandonessin els conreus cerealístics, la qual cosa comportà que s'haguessin de fer portar des de les planes interiors, bastint així un mercat nacional relativament integrat. Aquest fenomen va convertir el Camp de Tarragona en una zona especialitzada en el conreu de la vinya, a banda de l'avellana, l'ametlla i les garrofes (Ferrer Alòs, 2008: 740).

A continuació es mostraran les dades que el Cadastre de 1777 ofereix sobre els diferents productes conreats a Altafulla, i llur extensió i localització, la qual cosa permetrà determinar si aquesta dinàmica econòmica es reflectí en l'agricultura altafullenca del segle XVIII.

Els conreus registrats al Cadastre de 1777 a Altafulla són la vinya, el mallol (cep jove acabat de plantar, anotat com a "*mayol de este año*"), l'olivera, el garrofer, el cereal (consignat al document com a "*sembradura*"), així com el bosc i l'erm. A més, seguint les indicacions de la confecció del cadastre, la vinya, el mallol i l'olivera estan catalogats com de 1^a o 2ª categoria depenent de la seva qualitat, mentre que del cereal se'n registren 3, de categories.

Ja s'ha apuntat que un dels problemes de la documentació cadastral és l'estandarització de les dades recollides. En aquest sentit, és evident que a l'Altafulla del 1777 n'hi

¹⁴ Són abundants els casos detectats d'ocultacions arreu del territori; per posar alguns exemples, Cruz Cardiel (1997: 251) ha detectat ocultacions per al cas de Cabanes, Trayter (1989: 195) per al d'Avinyonet de Puigventós o Feliu (1983) per a les terres de Lleida.

¹⁵ El procés ha estat àmpliament estudiat des del clàssic estudi de Pierre Vilar (1975), generant una abundant bibliografia. Una darrera actualització del fenomen a Torras (2021).

devia haver d'altres, de productes, però que per la seva minsa presència devien ser obviats o comptabilitzats en una altra categoria. Aquest és el cas, per exemple, del cànem, els productes d'horta o els llegums, que no són consignats al document, o fruiters o d'altres espècies arbòries més enllà de les oliveres i els garrofers. Cal destacar que en el cadastre d'Altafulla de 1757 hi són registrats els "arbres solters",¹⁶ una categoria poc precisa que sembla englobar tots els arbres que no eren ni oliveres ni garrofers, però que, tanmateix, el 1777 ja no és esmentada.¹⁷ També cal tenir present que, com passava amb l'extensió de les finques, es donaven casos d'ocultació pel que fa a la qualitat dels conreus, fent-los passar per ser de pitjor qualitat del que realment eren, per haver de tributar menys, és clar (Segura, 1983).

2.2.1. La superfície conreada

Un cop fetes aquestes advertències, a continuació es mostra l'extensió ocupada per cadascun dels productes agrícoles, així com el nombre de finques en què hi és present.¹⁸

Taula 3. CONREUS. Superfície conreada de cada producte.					
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777</i>					
Conreu	Qualitat	Superfície (en jornals)	Superfície (en jornals)	Superfície (en %)	Nombre de finques en què hi és
Vinya	1 ^a	82,58	316,38	39,85	252
	2 ^a	233,79		39,85	
Erm			193,79	24,40	160
Sembradura	1 ^a	25,25	103,21	12,99	99
	2 ^a	59,17		12,99	
	3 ^a	18,79		12,99	
Olivera	1 ^a	37,00	79,53	10,01	110
	2 ^a	42,63		10,01	110
Garrofer			73,17	9,21	76
Bosc	20	2,52	2		
Mallol	1 ^a	4,54	7,92	0,99	26
	2 ^a	3,38		0,99	

¹⁶ AHAT, *Cadastre d'Altafulla*, 2/23-46028.

¹⁷ Segons els càlculs efectuats per Navarro (1981: 47-48), el 1757 es comptabilitzaren 180 "arbres solters", escampats arreu del terme, amb unes poques unitats per finca. Malgrat que l'estudi de Navarro (1981) no les esmenta, al cadastre de 1757 també es van consignar, com a categoria a banda, les alzines (AHAT, *Cadastre d'Altafulla*, 2/23-46028: f.12r).

¹⁸ Les dades obtingudes en l'elaboració del present treball i les ofertes per Rovira (1982: 45), són lleugerament diferents: majors per a l'erm, el bosc i l'olivera i menors per a la vinya, el mallol i el cereal.

La primera consideració a fer és que dels 794,08 jornals de terra, els que estaven dedicats a l'agricultura n'eren 580,21 (poc més d'un 73%), ja que els altres corresponien a terra erma o bosc.

D'entre els conreus, la vinya era el més estès a l'Altafulla de 1777. Si li sumem el mallol (els ceps acabats de plantar), el conreu de la vinya ocupava més del 40% de la superfície del terme. A més, si considerem només les terres conreades, els ceps n'ocupaven més de la meitat (un 55,8%).¹⁹ Els altres productes conreats a la zona, els tradicionals cereals, oliveres i garrofers, ocupaven cadascun d'ells una extensió d'entre el 9% i el 13% (entre el 12% i el 17% si només es tenen en compte les terres conreades).

Aquest predomini de la vinya s'insereix en la ja esmentada especialització del litoral català en la producció de vi i aiguardent. Tanmateix, les dades d'Altafulla (aproximadament la meitat de les terres ocupades per ceps) no és en cap cas extraordinari ni extrem, i es troba molt per sota del més de 70% de la superfície dedicada a la vinya durant la segona meitat del segle XVIII a municipis com ara Calella, Reus o Sitges (Ferrer; Segura, 1988: 512). De fet, ja a les primeres dècades de la centúria hom pot trobar unes dades semblants o superiors a les altafullenques de 1777 a poblacions com ara Riudoms (57,5% el 1737), Vilallonga (47% el 1726), Arenys de Mar (62,2% el 1733) o Vilanova (80% el 1717).²⁰ Per tant, es pot dir que Altafulla es trobava emmarcada dins l'àrea d'especialització vitivinícola i sotmesa a les seves dinàmiques però que, tanmateix, no destacava per tenir un altíssim grau d'especialització. Cal matisar, però, que sembla que la tendència no havia arribat al seu punt més alt, atès que el percentatge de superfície de vinya havia passat del 36,7% de 1757 (Navarro, 1981: 50) al 40,8% el 1777.

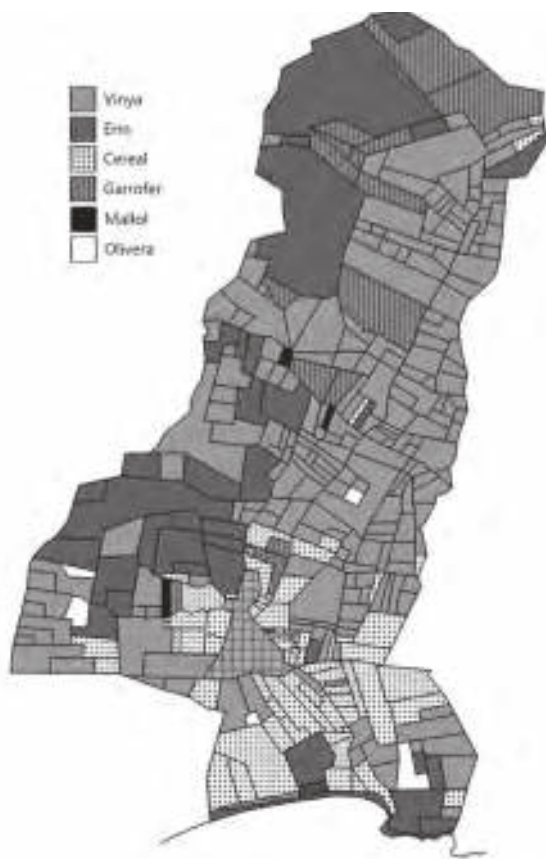
És difícil d'elaborar un mapa amb la superfície exacta ocupada per cada tipus de conreu, ja que a la majoria de finques se n'hi podien trobar diversos. Tanmateix, en el següent mapa s'ofereix una visió panoràmica en la qual apareix ressenyat el producte que ocupava la major part de la superfície de cada parcel·la, la qual cosa permet fer una primera aproximació a les diverses zones agrícoles del terme.

¹⁹ Rovira (1982: 48) ofereix la dada del 45,5% de la superfície dedicada a la vinya, xifra que no s'ajusta als càlculs efectuats per a l'elaboració del present treball.

²⁰ Tot i així, les dades de superfície dedicada a la vinya són força superiors a les d'altres poble del Gaià, com ara el Catllar, amb un 8,94% el 1788 (Navarro, 1982), o Santa Coloma de Queralt, amb un 4,58% el 1716 (Martell, 2016: 168).

Plànol 3. **CONREUS.** Conreu principal de cada finca.

Tèrme municipal d'Altafulla, 1777.

La vinya s'estenia majoritàriament per les zones central i oriental del terme (partides de les Esplanes, la Rasa i el Roquissar), mentre que el cereal era el més habitual a la banda sud (entre el camí reial i la platja) i als voltants de la vila. Al seu torn, la zona de ponent de la muntanya de Sant Antoni i el nord del terme municipal era on hi havia les extensions més grans de terra erma, alternades amb camps de garrofers.

2.2.2. La tributació

Com ja s'ha dit anteriorment, els propis ideòlegs del cadastre, a començaments del segle XVIII, van presentar-lo com un intent de vincular la fiscalitat als beneficis obtinguts per les activitats econòmiques i per les propietats. En aquest sentit, es va intentar que fos un impost en certa mesura equitatiu, ja que la suma a pagar depenia dels beneficis obtinguts o, més ben dit, dels beneficis susceptibles de ser obtinguts, ja que, tant en les propietats agrícoles com en les urbanes, el cadastre que hom havia de pagar es calculava en funció de la rendibilitat que es pressuposava que se'n podia

treure (per la venda de la producció, en el cas de les finques; pel lloguer, en el cas dels habitatges; pels beneficis, en el cas de les activitats econòmiques). D'aquesta manera, i pel cas de les propietats agrícoles, es va estipular una quantitat fixa per a cada tipus de conreu (i per a cada qualitat d'aquests conreus), atenent al valor de mercat que dit producte podia assolir.²¹ Així, el valor que s'havia de tributar de cadastre, per jornal de terra, de cadascun dels productes conreats a Altafulla el 1777 era el següent:²²

Taula 4. CONREUS. Tributació per producte.					
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777</i>					
Conreu	Qualitat	Preu en rals d'ardit ²² (per jornal)	Conreu	Qualitat	Preu en rals d'ardit (per jornal)
Sembradura	1	23	Garrofer		4,5
	2	9	Olivera	1	4
	3	4,5		2	3
Vinya	1	10,5	Bosc		
	2	5	Erm		
Mallol	1	10,5			
	2	5			

En la taula es pot comprovar que el conreu del qual els impulsors del Cadastre pensaven que se'n podia treure més rèdit (dels que es conreaven a Altafulla) era el cereal de 1ª categoria, ja que tributava més del doble que la vinya de 1^a o el cereal de 2^a. La resta de productes i qualitats mantenien una tributació (i, per tant, una potencial rendibilitat) força semblant, entre 3 i 5 rals d'ardit per jornal.²³

²¹ Aquestes valoracions sobre la rendibilitat dels conreus van rebre crítiques des del primer moment, fins i tot per part dels propis impulsors del cadastre. Així, ja el 1723 una assemblea dels procuradors de les 17 delegacions de la Intendència redactà un memorial adreçat al rei en el qual criticaven, per exemple, que moltes terres de cereals només produïen un any sí i un altre no, però que havien de tributar cada any, o que moltes terres de regadiu no disposaven d'aigua els anys de sequera, entre d'altres consideracions (Alcoberro, 2005: 252).

²² El ral d'ardit era bàsicament una unitat de compte, encara que fins el 1755 se n'havien encunyat en petites emissions. A Catalunya, 1 lliura equivalia a 10 rals d'ardit; per tant, cada ral d'ardit valia 2 sous o, el que és el mateix, 24 diners. Des de 1737, 1 ral d'ardit de Catalunya equivalia a 1,0756 rals de billó de Castella (VENTURA, 1988: 503).

²³ Aquesta valoració de les diferents categories de productes agrícoles havia estat feta en instaurar-se el Cadastre, just acabada la Guerra de Successió. El creixement demogràfic, el conreu de les terres abandonades durant la guerra, l'alça de preus, les noves rutes comercials amb Amèrica i la protoindústria de transformació de productes agraris que es van anar desenvolupant al llarg del segle no van fer canviar aquesta categorització, la qual cosa va comportar, entre d'altres conseqüències, que la tributació dels diversos productes no correspongués, a les acaballes del segle, amb el benefici real que se'n podia treure en el mercat. Així Navarro (1981, 44) afirma que el conreu de la vinya era, a la segona meitat del segle

Relacionant la superfície conreada dels diferents productes i la tributació a què estaven sotmesos, s'ha elaborat la següent taula, en la qual es mostra la quantitat recaptada a Altafulla per a cadascun dels productes i qualitats.

Taula 5. TRIBUTACIÓ. Recaptació per cada conreu.				
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777</i>				
Conreu	<i>Qualitat</i>	Tributació (en rals d'ardit)	Tributació (en rals d'ardit)	% sobre la tributació total
Vinya	1 ^a	864,08	2.030,96	51,82
	2 ^a	1.166,88		
Mallol	1 ^a	47,69	64,56	1,65
	2 ^a	16,88		
Cereal	1 ^a	580,75	1191,81	30,41
	2 ^a	526,50		
	3 ^a	84,56		
Garrofers			329,25	8,40
Oliveres	1 ^a	148,00	275,88	7,04
	2 ^a	127,88		
Erm			16,44	0,42
Bosc	1 ^a	10,00	10,00	0,26

La primera valoració que sorgeix de l'anàlisi de les dades referents a la recaptació és que la vinya suposava més de la meitat de la recaptació del cadastre a Altafulla el 1777. Això, sens dubte, ja posa de manifest que l'agricultura altafullenca havia fet la transformació cap a una agricultura de mercat, adreçada a la transformació del raïm en vi i ai-guardent per a la seva exportació. El cereal, malgrat haver perdut la seva hegemonia dins la producció agrícola, aportava gairebé un terç de la tributació (i, per tant, dels possibles beneficis), molt per davant d'altres conreus tradicionals com les oliveres o els garrofers.

La terra, doncs, aportava a la Hisenda Reial la quantitat de 3.918,90 rals d'ardit l'any, un 23,77% del total de la tributació (16.481) recaptada al poble en concepte de Cadastre.²⁴

XVIII, molt més rendible que no pas el del cereal. A nivell general, s'ha demostrat que si bé el Cadastre, a començaments de segle, va escanyar de manera terrible l'economia catalana, a finals de la centúria ja no suposava una càrrega tan feixuga (tot i que cal no oblidar que no era pas l'únic impost que gravava els catalans). (Alcoberro, 2005: 254-246; Ferrer Alòs, 2002: 33-35).

²⁴ El 1757, Altafulla pagà de cadastre 12.505 rals, dels quals el 20,28% correspongueren a l'agricultura (Navarro, 1981: 50). El 1817 el poble abonà 17.441 rals (Frigola, 1824).

2.2.3. Els productes agrícoles

Vinya i mallol

La vinya, al document del cadastre d'Altafulla de 1777, va ser registrada com de 1^a o 2ª categoria. Segons la normativa del Real Catastro, “La viña de primera calidad dá de fruto al año por jornal tres cargas²⁵ de vino, la de segunda calidad dos cargas, y las de tercera calidad una carga” (Martell, 2016: 163).

Plànol 4. VINYA. Finques amb diferents qualitats de vinya.	
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777.</i>	
Vinya de 1 ^o qualitat	Vinya de 2 ^a qualitat
	

A l'hora d'analitzar el conreu de la vinya, cal tenir en compte que, a la documentació cadastral, a més de les dues qualitats de vinya registrades, hi és comptabilitzat a

²⁵ La “carga” era la unitat de mesura feta servir a tota Catalunya per al vi. Aquesta “carga” (que a Altafulla i altres pobles de la vegueria de Vilafranca es dividia en 12 “quartans”) presentava uns valors diferents arreu de Catalunya: fins i tot en una àrea tan petita com el tram del Gaià que va des del Catllar fins a la desembocadura hom pot trobar “cargues” el valor de les quals oscil·lava entre els 165 i els 183 litres. (Terrón, 2022).

banda el mallol, els ceps joves. Al propi document s'especifica que “Se previene que las Tierras de Mayol, que se han puesto como viña, solo se han de cargar como Yermo hasta el quarto año de su Planteo”.²⁶ Per tant, és probable que algunes de les terres que van ser registrades com a ermes estiguessin en realitat plantades amb ceps molt joves,²⁷ la qual cosa voldria dir, per una banda, que l'extensió de ceps era encara més gran que la comptabilitzada i, per una altra, que el conreu de la vinya estava, el 1777 a Altafulla, encara en expansió. De fet, al llarg del segle XVIII van ser habituals les rompudes de noves terres, sovint abruptes, poc fèrtils i de difícil accés, amb l'objectiu de plantar-hi ceps (Bernat, 2004: 7-9).

Plànol 5. VINYA. Finques amb conreu de vinya.	Plànol 6. MALLOL. Finques amb conreu de mallol.
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777.</i>	<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777.</i>
 ■ Finques amb conreu exclusiu de vinya ■ Finques amb vinya	 ■ Finques amb conreu exclusiu de mallol ■ Finques amb mallol

²⁶ AMA, *Cadastre de 1777*, f. 118v.

²⁷ Ja Segura (1982: 134) advertia de casos, com el de Manresa, en els quals en les terres ermes de vegades hi havia boscos alternats amb vinya. Aquesta alternança de bosc i vinya, tradicional a la Catalunya medieval i moderna, va anar desapareixent al segle XVIII gràcies a l'extensió dels contractes de rabassa morta (emprats des del segle XVI) i al sistema de colgats i capficats (Congost; Planas; Saguer; Vicedo, 2010: 176-180).

El 1777, hom podia trobar ceps plantats arreu del terme d'Altafulla, tot i que la seva presència era àmpliament majoritària a la zona oriental. Observant la distribució de les finques plantades de mallol, es pot comprovar que el conreu de la vinya es trobava en expansió, estenent-se per d'altres zones, com ara al nord del terme o a l'àrea central (la zona dels Quatre Camins i la partida del Coll de Pins). Presumiblement, aquesta tendència es devia consolidar en els anys posteriors, atenant al creixement que el comerç dels productes vitivinícoles va experimentar en els darrers anys del segle (Vilar, 1975: 428-435).

L'expansió que el conreu de la vinya, vinculada al comerç, va experimentar al segle XVIII a tota Catalunya va convertir una agricultura fins aleshores tradicional en una agricultura de mercat, ja que el raïm produït estava adreçat a la seva comercialització en forma de vi o aiguardent.²⁸ Aquesta dinàmica responia als elevats beneficis que generava la seva comercialització en comparació a d'altres productes més tradicionals com ara el cereal o l'oliva. Òbviament, aquest canvi de sistema de producció, juntament amb les creixents desigualtats en la tinença de la terra (les qual seran analitzades a l'apartat "La propietat de la terra" del present article), van transformar el sistema agrícola altafullenc, adaptant-lo a la nova realitat de l'incipient capitalisme que s'anava imposant arreu.²⁹

Cereal

El document del cadastre d'Altafulla de 1777 no permet saber quins tipus de cereals s'hi conreaven. Sota l'ambigu epígraf de "sembradura" s'hi devia trobar el blat, que era el cereal més estès a tota Catalunya (amb l'excepció de les comarques muntanyenques), però també l'espelta, el mill o el sègol. Sembla que en les millors terres s'hi acostumava a conrear blat (les varietats xeixa i forment eren les de més qualitat) i en forma de mestall (barreja de dos blats) en les no tan bones, mentre que en guaret s'acostumaven a plantar cereals de cicle curt de primavera, com ara l'espelta o el mill. (Ferrer Alòs, 2021). Cal precisar que, a les comarques tarragonines, es va anar generalitzant el conreu de l'ordi i dels blats mestalls formats per la barreja de blat i sègol (mestall segalós) (Dantí, 2008).

En aquest sentit, a les normes del Cadastre Reial de 1716, en el moment de definir la producció de cadascuna de les tres qualitats de terra de "sembradura", es rela-

²⁸ Sobre les dinàmiques d'aquest producte, vegeu Colomé; Ferrer (2020). Sembla ser que els vins catalans eren de poca qualitat, comparats amb els seus competidors europeus, però que es van beneficiar del monopoli comercial amb Amèrica (Bernat, 2004: 10-11).

²⁹ Per posar un exemple d'aquesta nova dinàmica, contemporani al cadastre analitzat, entre 1774 i 1777 els altafullencs Pau Pijoan i Jaume Espina van proveir d'aiguardent a la Companyia de Francesc Sunyer, de Reus, que operava des del port de Salou (Grau Pujol, 2013: 7).

cionen les de 1ª qualitat amb el blat i l'ordi, les de 2ª qualitat amb el blat, el mestall espeltós i la civada, i les de 3ª amb el blat i l'espelta.

El cereal va ser un dels grans perjudicats de l'expansió de la vinya. Tant és així, que Catalunya, al llarg del segle XVIII, va esdevenir deficitària en grans.³⁰ Tot i que les terres de Lleida en produïen per al mercat interior (Ferrer Alòs, 2021), Catalunya havia d'importar anualment entre 700.000 i 750.000 quarteres de cereal (Fradera, 1983: 142). El fet que els grans estrangers fossin més barats que els propis va dur la monarquia a prendre mesures que liberalitzaren el comerç interior de grans, com ara la Pragmàtica Sanció del 15 d'agost de 1765.³¹

Aquest retrocés del cereal enfront de la vinya va portar el valencià Antonio Ponz a escriure, amb motiu de la seva visita al camp de Tarragona el 1787:

Su cultivo, especialmente de viñas, es exorbitante. Esteban Cabrera en su Cataluña ilustrada [es deu tractar d'Esteve de Corbera (1563-1632)] (...) del trigo añade ser en tanta abundancia, que no habia que envidiar á la Pulla, ni á Sicilia; pero de tal modo se ha variado el cultivo, que solo el que hace papel es el de las viñas, habiéndose reducido á poco el de los trigos, y aceyte (...) con motivo de haberse roto los montes para plantar viñedos por todas partes. (Ponz, 1788: 175).

Per tant, hom pot afirmar que, a finals del segle XVIII, el conreu del cereal, majoritari en d'altres èpoques, estava en recessió. Continuava ocupant una gran part de les terres conreades, però la seva presència ja no era hegemònica com ho havia estat. A Altafulla, el seu conreu s'estenia sobretot per les zones planeres a tocar de la costa i als voltants del nucli urbà, en finques de mida mitjana.

³⁰ Malgrat que els estudis de Pierre Vilar ja havien demostrat que la producció cerealística va créixer a Catalunya al llarg del segle XVIII, no ho va fer amb la magnitud suficient com per a cobrir la demanda generada pel creixement demogràfic (Vilar, 1975, III: 335).

³¹ Sobre la liberalització del comerç de cereals, tant interior com exterior, vegeu Duran (1993: 49-53).

Plànol 7. CEREAL.
Finques amb conreu de cereal.

Terme municipal d'Altafulla, 1777.

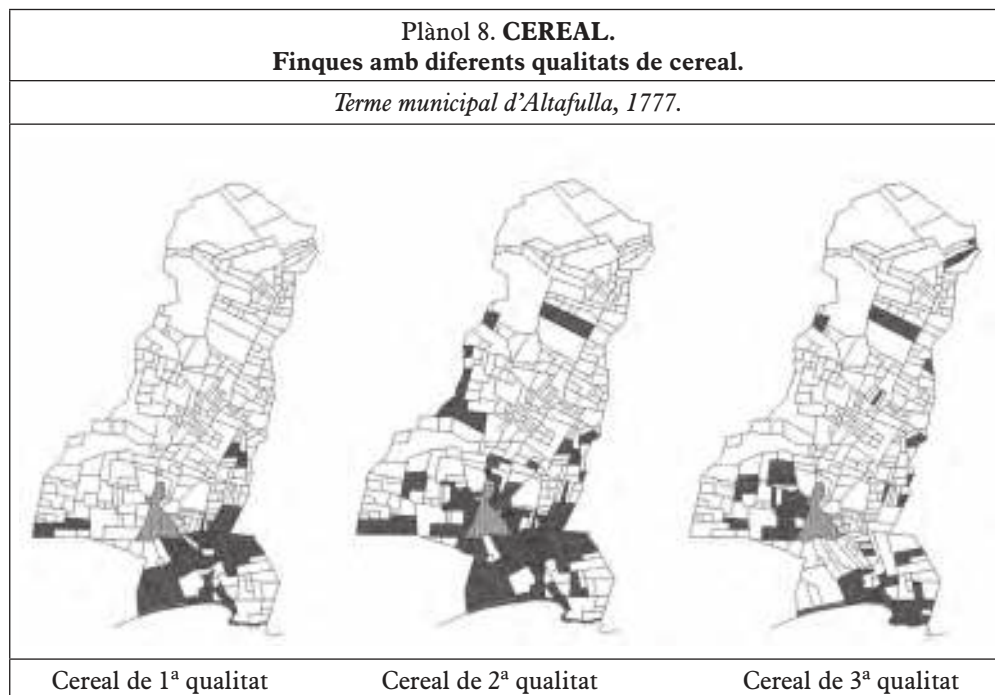

Les normes del Cadastre Reial de 1716 deien que:

“... dona de fruit, la de primera qualitat, quatre cuarteras de blat per una, ó cinch de ordi, que son vuit cuarteras de blat per jornal, ó deu de ordi quant se ni sembra. La de segona qualitat dona de fruit tres cuarteras de blat per una, ó quatre de espeltós ó sivada, que son sis cuarteras de blat per jornal, ó vuit de espeltós ó sivada, quant se ni sembra. La de tercera qualitat dona de fruit dos cuarteras de blat per una, ó tres de espelta, que son quatre cuarteras de blat per jornal, ó sis de espelta, quant se ni sembra. Se sembra un any per altre...”³²

³² Cadastre Reial, 1716, foli 82, citat per Martell (2016: 161).

És a dir, les terres de 1ª qualitat produïen un 25% més que les de 2^a i el doble que les de 3^a. Per tant, pot resultar útil observar la distribució de les diferents qualitats de terres de cereals al terme d'Altafulla.

Tal i com es pot veure, el cereal de 1ª qualitat (i també en gran mesura el de 2^a) es trobava localitzat a la zona més propera a la costa, mentre que a les altres zones del terme municipal, com ara al voltant del casc urbà o en finques disperses, s'hi trobaven les de 2^a i 3ª qualitat.

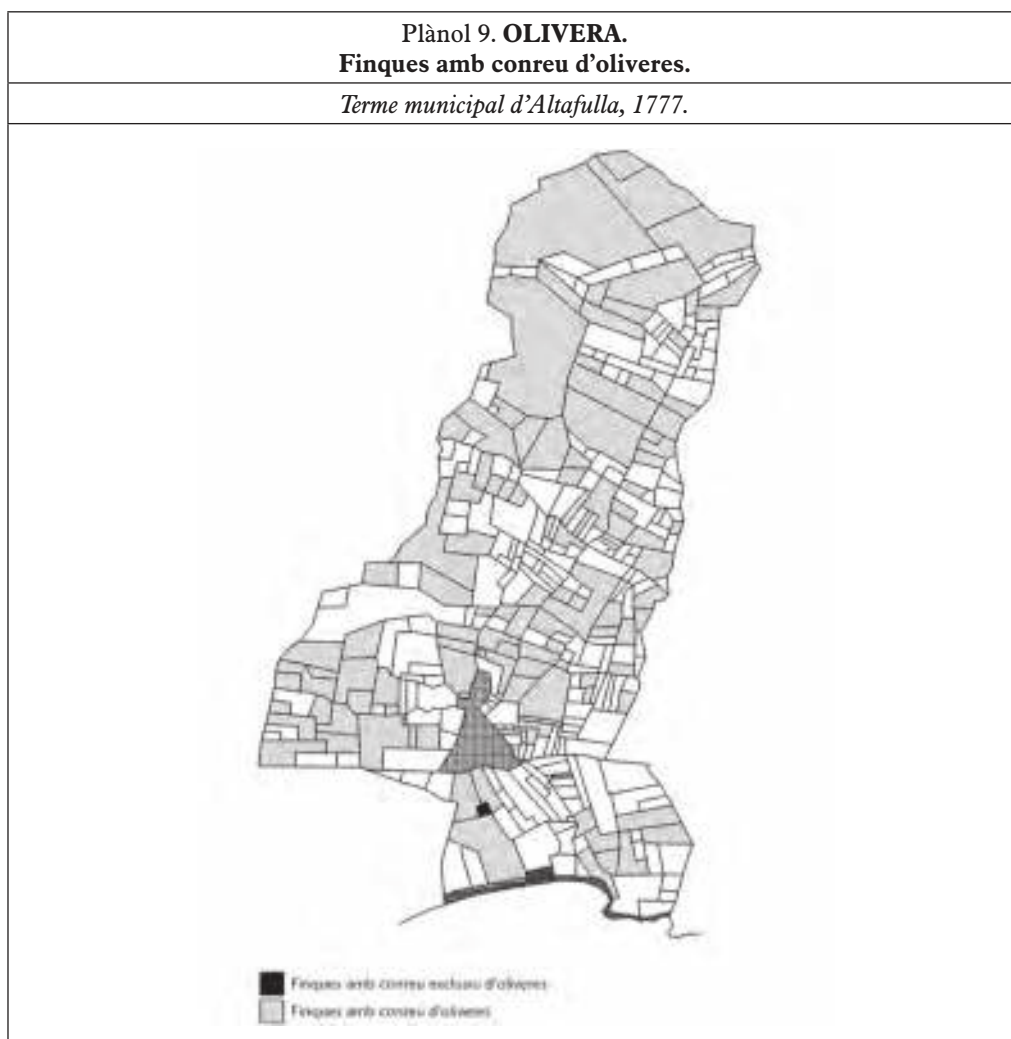
Olivera

El conreu de l'altre producte de l'anomenada tríada mediterrània, l'olivera, va experimentar arreu de Catalunya un creixement al llarg del segle XVIII però no tan espectacular com el de la vinya; l'oli no era encara un producte d'exportació i el seu consum es limitava a l'àmbit local i urbà. (Vilar, 1975, III: 362). El Camp de Tarragona era una de les zones de Catalunya on l'olivera tenia una presència més important (Ferrer; Segura, 1988).

Com passava amb el cereal, l'augment de la producció d'oli, emprat tant per al consum com per a la il·luminació, no va poder fer front a l'augment de la demanda, la qual cosa portà Antonio Ponz, en referència a la seva ja esmentada visita:

“En el siglo pasado se da por muy cierto, que el Campo de Tarragona daba aceyte para su abasto, y para vender, y hoy es menester comprarlo para los seis meses del año. Las fábricas de aguardiente han dado fin á infinitos olivos, que han vendido sus dueños para quemar en ellas; y si bien han replantado á proporcion, parece que no han tenido otra mira que la de lograr fruto temprano, y es el que dan los olivos llamados aquí “Arbequins”, que á los veinte años ya dexan de darlo” (Ponz, 1788: 176).

L'olivera s'escampava per tot el terme d'Altafulla, malgrat que ocupava només un 10% de les terres. Només era el conreu majoritari en 5 finques i tan sols n'hi havia una en la qual era el conreu exclusiu. Tot això sembla indicar que la seva presència era subalterna i complementària, ja que la seva rendibilitat era inferior a la d'altres productes.

Cal assenyalar que les oliveres acostumaven a compartir finques amb el conreu d'altres productes llenyosos com ara la vinya, tal i com es pot constatar contrastant els plànols 5 i 9, mentre que en les finques cerealístiques la seva presència era molt més escassa.³³

Garrofer

Antonio Ponz considerava que:

“El algarrobo es un árbol utilísimo en toda esta costa marítima (...) Los hay con abundancia en el campo de Tarragona, y en otras varias tierras del Arzobispado. Tienen la buena calidad de arraigar aun en las tierras incapaces de producir otras plantas, y entre peñascales. No solamente suministran para el alimento de las bestias de labor de esta tierra, sino para vender á otras de Cataluña (...) Se vende la arroba de algarrobas á quatro, á cinco, y á veces á seis reales” (Ponz, 1788:178).

Malgrat això, el cert és que el volum de la seva producció era secundària arreu del territori. Tanmateix, en termes relatius, la seva producció va experimentar un increment al llarg del segle XVIII a tot el Camp de Tarragona, especialment a la costa (Cardó, 1983: 168-171).

³³ Sobre l'associació de l'olivera amb d'altres conreus, vegeu Cardó (1983: 146-148).

Plànol 10. **GARROFER.**
Finques amb conreu de garrofers.

Terme municipal d'Altafulla, 1777.

Com es pot comprovar en el Plànol 8, de la mateixa manera que l'olivera, el conreu de la garrofa ocupava un lloc marginal dins la producció agrícola altafullenca del segle XVIII. S'estenia per moltes de les finques de més grans dimensions, sobre tot en les zones més abruptes i poc fèrtils, però sempre de manera subsidiària a d'altres conreus.

És significatiu el creixement que va experimentar el conreu de la garrofa a Altafulla en els anys anteriors al 1777, ja que la seva extensió es va multiplicar per més de 9 des del 1757 (Navarro, 1981: 50). Les causes d'aquest desenvolupament caldria cercar-les en el seu aprofitament en usos industrials (Rovira, 1982: 48).

Bosc i erm

Plànol 11. ERM. Finques amb terres ermes.	Plànol 12. BOSC. Finques amb àrees boscoses.
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777.</i>	<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777.</i>
	

Ha estat força documentat el retrocés del bosc i l'erm, arreu de Catalunya, davant l'extensió de la vinya, sobretot. Amb la denominació d'"erma" hi ha qualificats 193,79 jornals (gairebé una quarta parta de la terra) arreu del terme municipal d'Altafulla.³⁴ Aquesta terra erma està repartida per tot el territori, amb l'excepció de les finques més properes al torrent de la Rasa. Si bé és cert que les característiques edafològiques i orogràfiques de la zona creen extensions veritablement infèrtils, hom

³⁴ Rovira (1982: 44) dona la dada del 23,41% del terme qualificat com a erm, més el bosc, al cadastre de 1777, però la dada resultant del buidatge realitzat per al present treball és del 26,92%, la qual és més propera al 29,54% del cadastre de 1757 (Navarro, 1981: 50). Per tant, la "clara reducció dels erms" no sembla ser tan notable.

no pot saber del cert si sota aquesta denominació existien, també, ocultacions. S'han documentat casos en què amb aquest epígraf s'ocultaven terres que estaven en guaret, i també d'altres en les quals hi havia plantats ceps joves entre el sotabosc (Pérez, 1990: 242; Ferrer Alòs, 1985: 155).

Pel que fa al bosc, només se'n van registrar 20 jornals (un 2,52% de la terra) repartits entre dues finques de la partida de Cap de Terme (de fet, en les dues finques de més extensió de tot el municipi). El document de 1777 no permet escatir quina mena de bosc era ni si se'n treia algun rendiment, ni de quin tipus. Tanmateix, la informació que sobre aquestes dues finques aporta el cadastre de 1757³⁵ permet elaborar una hipòtesi al respecte, ja que en els dos documents els conreus que hi ha registrats són els mateixos (vinya, oliveres, garrofers i terra erma) amb l'única diferència que al 1757 en comptes de "bosc" apareixen consignats 9 jornals d'"alzines". Per tant, és possible que el bosc de 1777, almenys en part,³⁶ sigui en realitat un alzinar.

3. La propietat de la terra

3.1. Els propietaris

Segons el cadastre de 1777, les finques agrícoles d'Altafulla pertanyien a 165 propietaris diferents. Com que l'extensió total de les finques era de 794,08 jornals, la superfície mitjana de les terres de cada propietari era de 4,81 jornals. Tanmateix, com en el cas de la mida de les finques, aquesta dada no reflecteix de cap manera la realitat. De fet, només 9 propietaris posseïen una extensió de terres propera a la mitjana (entre 4 i 5 jornals). La realitat era, doncs, ben diferent. La propietat de la terra estava distribuïda de manera força desigual; tant, que més de la meitat de la superfície agrícola del terme estava en mans de només 14 propietaris (un 8,48%), mentre que els altres 151 propietaris en posseïen, lògicament, menys de la meitat. És significatiu comprovar que els 5 majors propietaris acumulaven més terra que els 131 propietaris més petits.³⁷

³⁵ Es tracta de dues finques els propietaris de les quals (Josep Monné i Manel Torrell, ambdós veïns de Virgili) no en tenien cap altra al terme d'Altafulla, tant el 1757 com el 1777, la qual cosa permet inferir que es tracta de les mateixes finques. AHAT: *Cadastre d'Altafulla*. 2/23-46028, f. 12r.

³⁶ Al cadastre de 1757 en la finca de Josep Monné hi ha comptabilitzats, a més, 6 "arbres solters".

³⁷ La relació de tots els propietaris de les terres agrícoles d'Altafulla, i llur contribució cadastral, pot ser consultada a l'Annex 1 del present treball.

Taula 6. Nombre de propietaris per extensió de les propietats. Altafulla, 1777					
Terme municipal d'Altafulla, 1777					
Extensió de les propietats (en jornals)	Nombre de propietaris	Extensió de les propietats (en jornals)	Nombre de propietaris	Extensió de les propietats (en jornals)	Nombre de propietaris
< 1	45	9 – 9,9	2	20	1
1 – 1,9	37	10 – 10,9	-	23	1
2 – 2,9	21	11 – 11,9	1	32	1
3 – 3,9	17	12 – 12,9	-	40	1
4 – 4,9	10	13 – 13,9	2	45	1
5 – 5,9	6	14 – 14,9	1	52	1
6 – 6,9	5	15 – 15,9	3	72	1
7 – 7,9	3	16 – 16,9	3		
8 – 8,9	2	17 – 19,9	-		

D'aquests 165 propietaris, 16 eren dones (un 9,7%), les quals posseïen un total de 32,91 jornals (un 4,15% del total de terres del terme) repartits en 22 finques, amb una mitjana de 2,05 jornals per propietària.

D'aquestes 16 propietàries, 8 eren veïnes d'altres pobles i, al document del Cadastre, no se'n diu res més. Però de les 8 propietàries domiciliades a Altafulla, en quatre casos s'esmenta que són "vídues", en un cas que és "donzella" i en dos casos no se'n diu res. L'altra propietària és la Marquesa de Tamarit, a qui s'esmenta pel títol però no pel seu nom (Baltasara de Montserrat).³⁸

Una altra de les informacions que proporciona la documentació cadastral és la domiciliació dels propietaris, la qual cosa permet observar, sobre el plànol, quines terres estaven en mans d'altafullencs i quines no.

³⁸ Sobre l'accés de les dones a la propietat de la terra, vegeu Ferrer Alòs (2014).

Plànol 13. Finques agrícoles segons el domicili del propietari.

Terme municipal d'Altafulla, 1777.

Hi havia, segons el cadastre, 82 propietaris forans (per 83 altafullencs), és a dir, gairebé la meitat. Aquests 82 propietaris d'altres localitats posseïen 312,16 jornals, un 39,32% de les terres del municipi. Com és lògic, la majoria d'aquests propietaris forans estaven domiciliats als pobles de les rodalies.³⁹ A la següent taula es pot veure l'origen dels propietaris de les terres del terme municipal d'Altafulla el 1777.

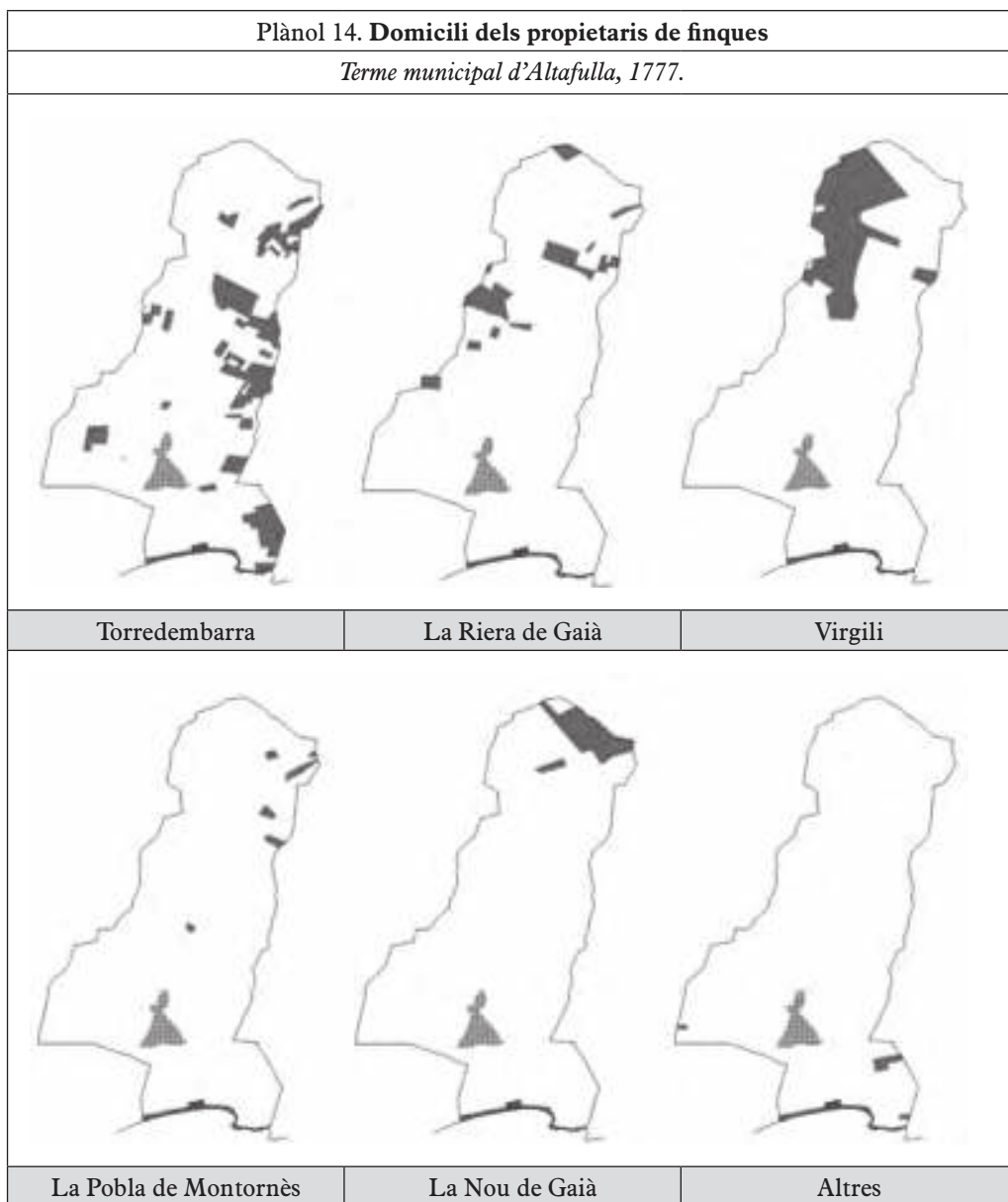
³⁹ També molts altafullencs eren propietaris en altres termes municipals, tal i com es pot comprovar consultant els treballs que per a determinades famílies ha realitzat el professor Salvador-J. Rovira. Caldria un estudi de gran abast, si més no per a la zona del Baix Gaià, per tal de copsar la magnitud d'aquest accés a la propietat en d'altres municipis.

Taula 6. Domicili dels propietaris agrícoles. <i>Altafulla, 1777</i>				
Localitat	Nombre de propietaris	% de propietaris	Propietats (en jornals)	Superfície (en %)
Altafulla	83	50,30	481,92	60,69
Torredembarra	44	26,67	107,79	13,57
La Riera de Gaià	18	10,91	41,87	5,27
Virgili ⁴⁰	9	5,45	115,33	14,52
La Pobla de Montornès	5	3,03	8,83	1,11
La Nou de Gaià	3	1,82	33,42	4,21
Cabra	1	0,61	0,58	0,07
Clarà	1	0,61	0,67	0,08
Barcelona	1	0,61	3,67	0,46

És significatiu que cap veí de Tamarit no tingués propietats a Altafulla, mentre que hom sap que molts altafullencs tenien terres a Tamarit (Rovira, 1978). Sense dubte, aquest fet està relacionat amb la decadència de Tamarit en termes demogràfics i econòmics al segle XVIII (Rovira, 1999b: 103-110).

Si s'observa la localització de les finques que eren propietat de veïns d'altres pobles, hom pot constatar que aquestes eren a la zona més propera al poble en qüestió, tal i com es pot comprovar en els plànols següents:

⁴⁰ Malgrat que Virgili i la Riera de Gaià van fusionar-se esdevenint un únic municipi el 1770, al Cadastre d'Altafulla de 1777 el geòmetres van consignar-los per separat.

Reprenent l'anàlisi de la distribució de la propietat de la terra a Altafulla, quan es prenen en consideració només els propietaris altafullencs l'abast de les desigualtats es manté. Dels 481,92 jornals de terra que estaven en mans d'altafullencs, més de la meitat (250 jornals) eren propietat de 8 persones (un 9,52%).

El resum de l'extensió de terres en mans dels propietaris domiciliats a Altafulla és el següent:

Taula 8. Nombre de propietaris domiciliats a Altafulla, per extensió de les propietats.
Altafulla, 1777

Extensió de les propietats (en jornals)	Nombre de propietaris d'Altafulla	Extensió de les propietats (en jornals)	Nombre de propietaris d'Altafulla	Extensió de les propietats (en jornals)	Nombre de propietaris d'Altafulla
< 1	23	9 – 9,9	1	20	1
1 – 1,9	17	10 – 10,9	-	23	1
2 – 2,9	11	11 – 11,9	-	32	1
3 – 3,9	6	12 – 12,9	-	52	1
4 – 4,9	4	13 – 13,9	2	72	1
5 – 5,9	5	14 – 14,9	-		
6 – 6,9	4	15 – 15,9	2		
7 – 7,9	2	16 – 16,9	2		
8 – 8,9	1	17 – 19,9	-		

Per tal d'obtenir una visió més acurada de la distribució de la propietat de la terra, caldria afegir-hi un altre grup als oferts a la taula anterior: el dels altafullencs que no eren propietaris de terres. Aquest grup era el majoritari i és impossible de precisar-ne amb exactitud el nombre de persones que hi pertanyien. Però el propi cadastre de 1777 ens pot oferir unes dades força aproximades. Segons les dades que hom pot extreure de la relació d'altafullencs que eren gravats pel cadastre personal,⁴¹ hi havia 83 altafullencs que tenien terres al terme d'Altafulla, mentre que n'hi havia 287 que no en tenien. Aquesta xifra, descontextualitzada, no té gaire valor, atès que dins d'ella s'hi comptabilitzen persones amb cap o poca relació amb l'agricultura, com ara mariners o menestrals. El que sí que pot ser més clarificador és que hi havia 106 persones (esmentats com a jornalers, pagesos i masovers) que treballaven la terra però que no tenien cap finca en propietat. És una xifra prou rellevant, atès que es tracta de persones que, per força, havien de treballar la terra d'altri, en règims i condicions sovint força precaris (Ferrer; Segura, 1988: 531).

A més, caldria tenir en compte de nou el fenomen de les ocultacions⁴² a l'hora

⁴¹ AMA, *Cadastre 1777*, f. 100r – 118v.

⁴² Per tal d'analitzar aquest fenomen en profunditat per al cas d'Altafulla, caldria fer un seguiment de les finques en d'altres fonts documentals i contrastar-les, la qual cosa sobrepassa amb escreix els objectius del present treball. A tall d'exemple: el 1764 Teresa Pujol, muller de Josep Pujol, va heretar totes les propietats de son pare, Francesc Fuguet (AHT, Registre d'Hipoteques de Tarragona, 1776, II, f. 158v), entre les quals una finca de 4 jornals que aquest havia comprat el 1725 (AHT, Registre d'Hipoteques de Tarragona, 1776, II, f. 128r). Teresa Pujol va arrendar aquesta finca de 4 jornals (es pot afirmar que es tracta de la mateixa atenant a les afrontacions, als conreus i al fet que és l'única que Teresa Pujol posseïa al terme) el 1798 a Pere Marquès, quan ella residia a Barcelona (AHT, Registre d'Hipoteques de Tarragona, 1798, II, f. 154r). Aquesta finca, però, a la recanació de 1777, va ser mesurada en només 2 jornals i mig (AMA, *Cadastre de 1777*, f. 45v, finca n° 227).

d'elaborar el cadastre, ja que tot sembla indicar que aquestes eren més freqüents entre els grans propietaris, atès que tenien més capacitat d'influir en les canacions i valoracions fetes pels funcionaris (Segura, 1983: 137-142). Si això és cert, aquesta desigualtat pel que fa a l'extensió de les propietats fóra encara més acusada.

Plànol 15. Finques dels 14 majors propietaris.	Plànol 16. Finques dels 5 majors propietaris.
<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777.</i>	<i>Terme municipal d'Altafulla, 1777.</i>
	

Una altra dada que es pot extreure del buidatge del Cadastre de 1777 és el de nombre de finques per propietari. Encara que en sí mateixa aquesta dada pot semblar poc rellevant (ja que hi havia propietaris amb poques finques però de gran extensió, i a l'inrevés), sí que pot ser un indicador d'una certa dinàmica acaparadora, ja que el fet que un propietari acumuli finques disperses arreu del terme pot indicar que ell, o la seva família, ha anat adquirint terres per mitjà de diversos mètodes. Tanmateix, aquesta anàlisi hauria de ser contrastada recorrent a les actes de compra-venda per a verificar-ne el moment i el mètode d'adquisició. Malauradament, i malgrat l'ingent treball que s'ha fet en aquest àmbit per historiadors que s'han interessat per l'època moderna altafullenca, no disposem d'un registre esquematitzat, consultable i ordenat

de les operacions de compra-venda de terres en les dècades anteriors a 1777.⁴³ Tot i això, a continuació s'ofereixen les dades corresponents al nombre de finques per propietari, amb el nom dels grans propietaris de terres a Altafulla:⁴⁴

Taula 9. Nombre de finques per propietaris. <i>Altafulla, 1777</i>			
Propietaris	Nombre de finques	Propietaris	Nombre de finques
Joan Gatell i Dalmau	18	Baltasar Baradat	6
Manel Soler	16	Pau Dalmau	6
Tomàs Vives	14	4 propietaris	5
Joan Gallart	9	7 propietaris	4
Antoni Martí	8	10 propietaris	3
Josep Plana i Martí	8	31 propietaris	2
Josep Plana i Llagostera	7	106 propietaris	1

Un dels mètodes que hom fa servir per a calibrar el grau de concentració dels valors d'una sèrie (en aquest cas l'extensió de les propietats de terres) és el coeficient de Gini, el qual permet comparar la concentració de propietats que es donava en diferents indrets, en una escala del 0 a l'1.⁴⁵ Així, els valors més propers a 1 indiquen un alt grau de concentració de la propietat en poques mans. Per al cas d'Altafulla, segons les dades de 1777 i tenint en compte només les propietats del propi terme, el coeficient de Gini és de 0,63. Aquesta dada, tot i no ser extrema, sí que posa de manifest un notable grau de concentració de la propietat. En d'altres paraules: hi havia, a Altafulla, uns quants que tenien moltes terres.

Si ho comparem amb d'altres indrets dels quals se n'ha fet el càlcul (Ferrer; Segura, 1988: 514-517), la mitjana de 37 poblacions d'arreu de Catalunya és de 0,502, força per sota (és a dir, amb menys concentració de la propietat) que Altafulla. En aquest

⁴³ Pel que fa a les compres de terres, en algunes de les finques del cadastre de 1777 hom hi va anotar al marge, en dates posteriors, que aquella finca havia canviat de propietari, assenyalant-ne el nom del nou. En total, són 77 (un 22,7% del total) les finques que, en els anys o dècades posteriors, van canviar de propietari. Tanmateix, el propi document no permet de saber la freqüència d'aquestes compra-vendes, atès que en aquestes anotacions (pertanyents a persones diferents, atenent a la cal·ligrafia) no s'esmenta en quina data es va fer l'operació.

⁴⁴ Cal assenyalat que els 9 propietaris de més quantitat de finques eren tots ells veïns d'Altafulla.

⁴⁵ Per a una explicació detallada del càlcul i significació del coeficient de Gini, vegeu Comari (2015: 2-3). Sobre els avantatges i limitacions d'aquest mètode a l'hora d'analitzar la concentració de la propietat, vegeu Ferrer; Segura (1988: 514, n.7).

sentit, eren les poblacions litorals les que, al segle XVIII, presentaven una major concentració de la propietat, la qual cosa s'ha de relacionar amb les transformacions que, al llarg del segle, es van produir a l'agricultura en aquesta zona.⁴⁶

3.2. La tributació

Com ja s'ha explicat anteriorment, la tributació de cada classe de conreu estava relacionada (almenys en teoria) amb la rendibilitat que se'n podia extreure.⁴⁷ Aquesta dada, doncs, a més de ser útil per a estudiar la producció i rendibilitat agrícola de l'època, també permet tenir una visió més acurada de la composició socioeconòmica de l'Altafulla de 1777. L'extensió i el nombre de finques ja han dibuixat una realitat amb forts contrastos i desigualtats. La quantitat satisfeta pel cadastre per part dels propietaris permet, al seu torn, quantificar d'una manera més precisa llurs magnituds. Perquè en observar les quantitats abonades pels diferents propietaris agrícoles altafullencs (reflex de la productivitat potencial de llurs conreus) aquestes desigualtats es fan encara més paleses. No cal més que constatar que els dos més grans tributadors (un 1,21%) pagaven de cadastre més diners que el que pagaven, entre tots, 104 petits propietaris (63,03%); o que entre 4 persones (de 165) paguessin (és a dir, tinguessin uns beneficis potencials de) més d'una quarta part del total. Així, la tributació cadastral permet perfilar encara més una societat amb fortes desigualtats.

Taula 10. Quantitat satisfeta de cadastre per propietari, en rals d'ardit. <i>Altafulla, 1777</i>					
Tributació (en rals d'ardit)	Nombre de propietaris	Tributació (en rals d'ardit)	Nombre de propietaris	Tributació (en rals d'ardit)	Nombre de propietaris
< 10	86	120 – 129,9	-	240 – 249,9	-
10 – 19,9	31	130 – 139,9	-	250 – 259,9	-
20 – 29,9	16	140 – 149,9	-	260 – 269,9	-
30 – 39,9	6	150 – 159,9	-	270 – 279,9	-
40 – 49,9	7	160 – 169,9	-	280 – 289,9	-

⁴⁶ Per al cas d'Altafulla i el Baix Gaià, vegeu Rovira (1987).

⁴⁷ El cadastre reial tenia caràcter universal (gravava tots els bens immobles), amb l'excepció de les propietats que pertanyien a l'església en el moment de la implantació de l'impost. A Altafulla, n'estava exempta un finca d'l jornal situada a la partida de la Rasa, conreada de cereal i vinya. Segons el document del cadastre "es del Beneficio de Sn. Juan fundado de antes el año 1716, que obtiene el Reverendo Olaguer Segur, y la cultiva a propias expensas". AMA, *Cadastre de 1777*, finca n° 273, f. 54r.

Taula 10. Quantitat satisfeta de cadastre per propietari, en rals d'ardit. *Altafulla, 1777*

Tributació (en rals d'ardit)	Nombre de propietaris	Tributació (en rals d'ardit)	Nombre de propietaris	Tributació (en rals d'ardit)	Nombre de propietaris
50 – 59,9	5	170 – 179,9	1	290 – 299,9	-
60 – 69,9	4	180 – 189,9	1	300 – 309,9	-
70 – 79,9	2	190 – 199,9	-	310 – 319,9	-
80 – 89,9	2	200 – 209,9	-	320 – 329,9	-
90 – 99,9	1	210 – 219,9	-	330 – 339,9	1
100 – 109,9	-	220 – 229,9	-	340 – 349,9	1
110 – 119,9	1	230 – 239,9	-		

Els cinc propietaris que pagaven més de 100 rals d'ardit,⁴⁸ eren tots ells veïns d'Altafulla.⁴⁹ Si repassem les dades de l'extensió de les propietats, recordarem que dos dels grans tenidors eren veïns de Virgili (amb finques de 40 i 45 jornals respectivament), però aquelles finques no eren de les més rendibles (atès que en la seva major part eren bosc i terra erma). Tot això dibuixa, entre la població domiciliada a Altafulla, unes desigualtats econòmiques més acusades que les que es podrien deduir atenent només a la quantitat de terra en propietat.

⁴⁸ Joan Gatell i Dalmau: 346,09; Manel Soler: 330,09; Antoni Martí: 188,76; Tomàs Vives: 175,08 i Pau Dalmau: 114,13.

⁴⁹ Dels 3921,46 rals d'ardit pagats per les finques agrícoles d'Altafulla al cadastre de 1777, els altafullencs en van pagar 2668,6 (68,05%), i la resta els veïns d'altres localitats.

Plànol 17. **TRIBUTACIÓ.** Rals d'ardit per jornal.

Terme municipal d'Altafulla, 1777.

4. Conclusions: Mercantilització agrícola i acaparament de terres

Tal i com mostren les dades del Cadastre de 1777 ofertes a la primera part del present treball, l'agricultura a Altafulla era un sector immers en les dinàmiques que transformaren el camp català del segle XVIII. Va experimentar una creixent especialització en la vinya, que arraconà d'altres conreus tradicionals com ara els cereals, l'olivera o el garrofer, i adreçà aquesta producció cap al comerç. Això va significar, per una banda, la canalització de la producció agrícola cap a la transformació (en aquest cas, vi i aiguardent) i, per una altra, la conversió del sector en una agricultura de mercat, sotmesa a les lògiques del capitalisme. Així, el camp, que fins aleshores havia estat refugi de maneres de treballar i viure tradicionals i una font de recursos per al manteniment de l'economia familiar i local, s'anà transformant en un mitjà de producció més, sotmès a les dinàmiques del mercat, l'objectiu principal del qual era l'obtenció del màxim benefici i rendibilitat. És per això que calia que s'adaptés a la demanda i, per tant, abandonés aquells conreus la comercialització dels qual no fos rendible en termes monetaris, alhora que incentivava la possessió de terres com a mitjà d'enriquiment personal. El resultat de tot plegat fou, com mostren les dades, una forta desigualtat en la propietat de la terra i en els beneficis obtinguts per la seva explotació.

I, tanmateix, si hom volgués aprofundir en les desigualtats socials caldria anar més enllà i ampliar l'objecte d'estudi. Caldria considerar primer la quantitat de terres que els altafullencs (alguns d'ells, es podria aventurar) posseïen en d'altres termes municipals, la qual cosa faria augmentar encara més el grau de desigualtat,⁵⁰ però també, i sobretot tenint en compte la dinàmica del segle XVIII, les activitats econòmiques no agrícoles, com ara el comerç, a les quals alguns altafullencs es van dedicar amb prou èxit,⁵¹ o d'altres d'especulatives com ara l'arrendament de rendes, censos, delmes i altres drets senyorials (Rovira, 1980). A més, cal no passar per alt d'altres mecanismes amb els quals aquestes oligarquies aconseguiren augmentar el seu capital i, alhora, anar estrenyent el seu domini sobre les classes subalternes. Així,

⁵⁰ Per posar només un exemple, Rovira (1982: 93) ha calculat en 1077 els jornals que Antoni Martí i Franquès (1750-1832) tenia repartits entre 18 poblacions, força més que l'extensió agrícola de tot el terme d'Altafulla (794 jornals).

⁵¹ Un altre exemple pot ajudar a copsar la magnitud d'aquestes empreses: Antoni Martí i Gatell (1729-1794) tingué la capacitat d'invertir, en una societat comercial creada amb d'altres socis, un total de 63.332 lliures al llarg de 22 anys, la qual cosa li generà uns beneficis anuals de 4.479 lliures (Rovira, 1999a). Si es comparen aquestes quantitats amb les 1.648 lliures que la totalitat del poble d'Altafulla pagà per tot el cadastre (reial, personal i comercial) el 1777, o amb els 8 sous (és a dir, 0,4 lliures) que cobrava de jornal un jornalier (Rovira, 2010: 17), es fa més que evident la magnitud de les diferències existents.

els censals i les compres de terres a carta de gràcia feren que els pagesos empobrits es veiessin abocats a un endeutament crònic (Ferrer; Segura, 1988: 531).⁵²

Ens trobem davant de famílies d'origen pagès que, en l'època del que hom ha anomenat "febre d'adquisició de finques" (Rovira, 1978: p.31, 71) de la primera meitat del segle XVIII, van anar acumulant propietats agrícoles, fins al punt de convertir-se en pagesos acomodats; de fet, més acomodats que pagesos, atès que amb el pas del temps no eren pas ells els que treballaven la terra,⁵³ aprofitant les diverses formes de contractació agrària (Ferrer; Segura, 1988: 531).

És l'època de la conformació d'un nou grup social (potser encara sense consciència de classe), sorgit de l'emergent sistema capitalista, que a poc a poc, i per mitjà d'una pragmàtica política matrimonial (Mateu, 1982), acabarà per controlar la vida d'Altafulla, no només a nivell econòmic, sinó també polític. És significatiu en aquest sentit el domini que aquestes famílies van acabar exercint sobre les institucions municipals (Casadevall, 1982), aprofitant-se, en benefici propi, del desballestament al qual aquestes havien estat sotmeses des de la victòria borbònica, reduint-les a un mer organisme burocràtic sense autonomia.

No hi ha dubte que l'agricultura al segle XVIII (arreu, i també en el cas d'Altafulla) va experimentar un procés de modernització que en va fer augmentar la productivitat: nous conreus, tècniques i infraestructures van revolucionar la realitat agrària del territori. Tot i que la interpretació tradicional d'aquest fenomen atorga als grans tenidors de terres aquest impuls modernitzador, enfocaments més actuals han posat en qüestió aquesta tesi, posant de relleu el paper clau que hi van tenir els petits propietaris en llurs explotacions (Congost: Planas; Saguer; Vicedo, 2010).

En qualsevol cas, aquestes transformacions modernitzadores, engegades o no per aquest nou grup social de grans propietaris de terres, van contribuir decisivament a la seva pròpia conformació, en oferir la possibilitat d'obtenir alts beneficis per mitjà de la comercialització de la producció agrària.

Caldria, però, estudiar en profunditat si aquest augment de la productivitat agrària va suposar una millora de les condicions materials de vida de la majoria de la població o si, al contrari, només en va millorar les d'aquesta nova oligarquia.

Per al cas altafullenc, els membres d'aquest nou grup social han estat presentats

⁵² Un altre exemple referit a Altafulla: Ramon Franquès i Martí comprà (entre 1712 i 1740) un total de 39 censals com a mínim, per un import total d'11.031 lliures (Rovira, 2000: p.60). Sobre les penúries a què una majoria de camperols estaven sotmesos per mitjà d'aquests i d'altres mecanismes, vegeu Virgili (1994: p.48-50).

⁵³ Un indicador d'aquesta nova realitat és que a la documentació de l'època, com ara a les actes notariales, els grans propietaris de terres d'Altafulla van deixant de ser anomenats com a "pagesos" per a passar a dir-se "comerciants". (Rovira, 1978). Sobre aquesta qüestió, vegeu Congost (1997).

com aquells qui, amb la seva empenta, van contribuir decisivament a la millora de l'agricultura i, per extensió, de la vida de l'Altafulla de finals del segle XVIII (Mirambell, 2006). Així, per exemple, l'assecamment dels estanys de Tamarit i Altafulla, o la construcció de la sèquia del Gaià han estat presentats com a grans fites modernitzadores (Rovira, 1987) i, tanmateix, caldria preguntar-se qui se'n va beneficiar realment d'aquestes transformacions, tenint en compte que les noves terres assecades van anar a parar a unes determinades mans o que la sèquia va acabar comportant un greuge comparatiu entre aquells que la van fer construir i la resta de pagesos, els quals veieren passar l'aigua per llurs terres sense poder-ne treure profit.

Existeix una àmplia bibliografia sobre l'enriquiment que una part dels altafullencs va experimentar al llarg del segle, presentant-los, sovint, com una classe dinàmica, emprenedora, capaç d'aprofitar les oportunitats, agosarada i gairebé visionària. No manca, en aquesta descripció, una part de raó. Però és una descripció parcial i esbiaixada. Parcial, perquè contempla només una part de la població i no les repercussions que les seves accions comportaren en la resta d'altafullencs. I esbiaixada perquè fa un judici de valor d'un grup social atenent als valors promoguts per aquest mateix grup (què són el progrés o l'emprenedoria, sinó els valors de la incipient burgesia?). Si hom s'aproximés a l'Altafulla del segle XVIII "des de baix" ("from below", fent servir l'expressió popularitzada per E. P. Thompson) potser la visió resultant en seria una altra de ben diferent.

Bibliografia

- ALCOBERRO, Agustí (2005). "El Cadastre de Catalunya (1713-1845): de la imposició a la fossilització". *Pedralbes*, 25, p. 231-257.
- ALSINA, Claudi; FELIU, Gaspar; MARQUET, Lluís (1990). *Pesos, mides i mesures dels Països Catalans*. Barcelona: Curial.
- BERNAT, Pasqual (2004). "La vinya a la Catalunya del segle XVIII. Les propostes de renovació de Josep Navarro Mas i Masquet". *Recerques*, 49, p. 5-24.
- BURGUEÑO, Jesús (2007). "Cartografia cadastral de la província de Lleida (segles XVIII-XIX)". A: MONTANER, Carme; NADAL, Francesc; URTEAGA, Luís (eds). *La cartografia cadastral a Espanya (segles XVIII-XX)*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya, p. 39-49.
- (2009). "Els geòmetres del Cadastre de Catalunya (1720-1815)". *Quaderns de Geografia, València*, 86, p. 261-288.
- CAMARERO BULLÓN, Concepción; FACI LACASTA, Pilar (2006). "La estructura documental del Catastro de Patiño, según las Reglas Anexas al Real Decreto de 9 de diciembre de 1715". *CT: Catastro*, 56, p. 89-116.
- (2007). "La Legislación del catastro de Patiño". *CT: Catastro*, 59, p. 93-148.

- CARDÓ SOLER, Josepa (1983). *L'evolució dels conreus del Camp de Tarragona a partir del segle XVIII*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs.
- CASADEVALL I CAMPS, Robert (1982). "L'ajuntament d'Altafulla durant el segle XVIII (1718-1800)". *Estudis Altafullencs*, 6, p. 13-46.
- COLOMÉ, Josep; FERRER, Llorenç (2020). "La importancia del sector del aguardiente en la vitivinicultura catalana de los siglos XVIII y XIX". *Revista de historia industrial*, 79, p. 11-46.
- COMARI, Claudio (2015). "Medida de concentración de Gini: observaciones sobre las fórmulas de cálculo y el principio de población de Dalton: propuesta de un factor de corrección". *Relmecs*, vol. 5, nº 2, p. 1-27.
- CONGOST I COLOMER, Rosa (1990). *Els propietaris i els altres*. Vic: Eumo.
- (1997). "De pagesos a hisendats. Reflexions sobre l'anàlisi dels grups socials dominants: la regió de Girona (1780-1840)". *Recerques*, 35, p. 52-72.
- CONGOST, R.; PLANAS, J.; SAGUER, E.; VICEDO, E. (2010). "¿Quién transformó la agricultura catalana? Los campesinos como actores del cambio agrario en Cataluña, siglos XVIII-XX". A: GABARROU, Ramon; ROBLEDO, Ricardo. *Sombras del progreso: las huellas de la historia agraria*. Barcelona: Crítica, p. 171-197.
- CRUZ CARDIEL, Natxo (1996). "El cadastre de Cabanes de 1779. Consideracions sobre la font per a l'estudi històric". *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 29, p. 241-257.
- DANTÍ, Jaume (2008). "Els cereals. Retrocés del guaret i conreus intensius". A: SALRACH, J.M.; GIRALT, E. *Història agrària dels Països Catalans. Edat Moderna. Vol III*. Barcelona: Fundació Catalana per a la Recerca, Universitat de Barcelona, p. 91-123.
- DURAN, Montserrat (1993). "El reformisme borbònic i l'agricultura catalana". *Manuscripts*, 1, p. 43-59.
- ESCARTÍN, EDUARDO (1981). "El Catastro catalán: teoría y realidad". *Pedralbes*, 1, p. 253-266.
- (1995). *La Intendencia de Cataluña en el siglo XVIII*. Barcelona: Santandreu.
- FELIU I MONTFORT, Gaspar (1983). "El cens de població de 1717. Exemples d'ocultacions a les terres de Lleida". *Pedralbes*, 3, p. 217-226.
- (2004). "Les mesures tradicionals catalanes: un garbuix racional". *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 15, p. 9-27.
- FERRER ALÒS, Llorenç (1985). *Aproximació a l'estructura agrària de la comarca de Bages en el segle XVIII i primera meitat del segle XIX*. (Tesi doctoral). Barcelona: Universitat de Barcelona.
- (2002). "¿Modernización fiscal? La implantación del Catastro en Cataluña". A: DURÁN; Camarero (coord.) *El Catastro de Ensenada. Magna averiguación fiscal para alivio de los vasallos y mejor conocimiento de los reinos: 1749-1756*. Madrid: Ministerio de Hacienda, p. 45-54.

- (2008). “La diversitat de l’activitat econòmica a la Catalunya moderna: més enllà de la renda feudal”, *Pedralbes*, 28, p. 725-764.
- (2014). “¿Quién hereda? Desigualdades de género en el acceso a los derechos de propiedad y sistemas hereditarios en España”. *Revista internacional de Ciencias Sociales*, 33, p. 35-47.
- (2021). “Especialitzacions de conreus a la Catalunya de la primera meitat del segle XIX”. A: VICEDO, E. *Cultius, especialització i mercats. X Congrés sobre sistemes agraris, organització social i poder local*. Lleida: Universitat de Lleida, p. 323-348.
- FERRER ALÒS, Llorenç; SEGURA, Antoni (1988). “Organització de la producció agrària a la Catalunya del set-cents”. *Pedralbes*, 8, p. 511-534.
- FRADERA, Josep Maria (1984). “El comercio de cereales y la prohibición de 1820 (el caso del mercado catalán)”. *Agricultura y sociedad*, 30, p. 137-168.
- FRIGOLA, Vicenç (1824). *Relación de los pueblos de que consta el Principado de Catalunya*. Barcelona: Imp. de la Viuda e hijos de Don Antonio Brusi.
- GRAU PUJOL, Josep Maria (2013). “Productors d’aiguardent del Camp de Tarragona en el darrer quart del segle XVIII”. *Lo Floc*, 205, p. 4-9.
- KULA, Witold (1973): *Problemas y métodos de la historia económica*. Barcelona: Península.
- MARTELL GASSÓ, Jaume (2016). *Solixent, Mitgdia, Ponent, Tremuntana: Les Terres al Cadastre Reial de 1716 a Santa Coloma de Queralt*. Santa Coloma de Queralt: Autoedició.
- MATEU I BALLESTER, Joan (1982). “Vincles familiars entre els comerciants altafullencs del set-cents”. *Estudis Altafullencs*, 6, p. 55-57.
- MIRAMBELL I ABANCÓ, Miquel. “Artistes i artesans altafullencs setcentistes”. *Estudis Altafullencs*, 30, p. 47-91.
- NADAL I FARRERAS, Joaquim (1975). “Una font important per a la història econòmica de Catalunya. El Reial Cadastre (1715-1845)”. A: TARRADELL, Miquel (coord.). *Homenaje al Dr. Joan Reglà i Campistol*. València, vol. II, p. 209-222.
- NAVARRO MIRALLES, Luís (1981). “Altafulla a través de su catastro de 1757”. *Estudis Altafullencs*, 5, p. 27-64.
- (1982). “Un ejemplo de agricultura en el Camp de Tarragona: El Catllar (1788). *Quaderns d’història tarraconense*, 3, p. 95-111.
- PÉREZ MOLINA, Isabel (1990). “L’agricultura a l’Hospitalet segons el cadastre de 1718”. *Manuscrits*, 8, p. 237-253.
- PONZ, Antonio (1788). *Viage de España, en que se da noticia de las cosas más apreciables, y dignas de saberse, que hay en ella*. Tomo XIII. Madrid: Viuda de Ibarra, Hijos y compañía.
- ROVIRA I GÓMEZ, Salvador-J. (1978). “Los Comerciantes de Altafulla (segunda mitad del siglo XVIII)”. *Estudis Altafullencs*, 2, p. 29-92.

- (1980) “Activitats econòmiques dels altafullencs del segle XVIII”. *Estudis Altafullencs*, 4, p. 61-81.
- (1982). *Antoni Martí i Franquès i l’Altafulla del seu temps: (1750-1832)*. Altafulla: Centre d’Estudis d’Altafulla.
- (1987). “Transformacions agrícoles setcentistes al Baix Gaià”. *Estudis Altafullencs*, 11, p. 5-13.
- (1997). *Altafulla siscentista. La vida en una vila del Baix Gaià al segle XVII*. Altafulla: Centre d’Estudis d’Altafulla.
- (1999a). “Un aspecte de l’activitat econòmica d’Antoni de Martí i Gatell: les societats de Part, Martí, Baldric i Fuster (1764-1792)”. *Estudis Altafullencs*, 23, p. 51-56.
- (1999b). *Tamarit*. Altafulla: Centre d’Estudis d’Altafulla.
- (2000) “Els Franquès d’Altafulla, avantpassats materns d’Antoni de Martí i Franquès”. *Estudis Altafullencs*, 24, p. 51-63.
- (2010). “Preu dels jornals setcentistes al Baix Gaià”. A: *Altres 29 retalls d’història d’Altafulla*. Altafulla: Centre d’Estudis d’Altafulla, p.17-18.
- SBERT, Olga; MASDÉU, Raimon (2019). *El territori de Sant Just Desvern en el segle XVIII. L’anàlisi del Cadastre de 1716*. Sant Just Desvern: Centre d’Estudis Santjustencs.
- SEGURA I MAS, Antoni (1983). “El cadastre: la seva història (1715-1845) i la seva importància com a font documental”. *Estudis d’història agrària*, 4, p. 129-143.
- TERRÓN VASCO, Carlos (2022). “Pesos, mides i mesures als pobles del Gaià al segle XVI”. *La Resclosa*, 26.
- TORRAS ELIAS, Jaume (2021). *Canvis i conflictes en el món rural català (segles XVIII-XIX)*. Girona: Documenta Universitària.
- TRAYTER I SABATER, Joan (1989). “Avinyonet de Puigventós. L’agricultura al 1736 i la seva evolució”. *Annals de l’Institut d’Estudis Empordanesos*, 22, p. 163-204.
- VENTURA, Jordi (1988). “La moneda a Catalunya durant el regnat de Carles III”. *Pedralbes*, 8, p. 499-508.
- VILAR, Pierre (1965). *Catalunya dins l’Espanya Moderna*. Barcelona: Edicions 62.
- Virgili, Antoni (1994). “Relacions feudals i distribució de la terra al Baix Gaià: Salomó l’any 1704”. *Estudis Altafullencs*, 18, p. 43-50.

Annex 1

Propietaris de les terres d'Altafulla. <i>Altafulla, 1777</i>					
Cognom	Nom	Residència	Propietats (en jornals)	Nombre de finques	Tributació (en rals d'ardit)
Soler	Manel	Altafulla	72,38	16	330,23
Gatell i Dalmau	Joan	Altafulla	52,29	18	346,23
Monné	Josep	Virgili	45,00	1	95,17
Torrell	Manel	Virgili	40,00	1	88,96
Vives	Tomàs	Altafulla	32,96	14	175,25
Martí	Antoni	Altafulla	23,21	8	188,81
Dalmau	Pau	Altafulla	20,38	6	114,17
Plana i Martí	Josep	Altafulla	16,83	8	80,67
Llagostera i Aguader	Josep	Altafulla	16,04	5	79,69
Gatell	Esteve	Torredembarra	16,00	2	61,54
Plana i Llagostera	Josep	Altafulla	15,92	7	50,56
Guasch	Josep	Altafulla	15,88	4	67,06
Fortuny	Josep	La Nou de Gaià	15,75	1	48,58
Virgili	Marià	La Nou de Gaià	14,75	1	44,13
Ballester	Josep	Altafulla	13,71	5	16,42
Gallart	Joan	Altafulla	13,54	9	71,98
Pinyol	Manel	Virgili	11,75	2	48,83
Fontanilles	Joaquim	Torredembarra	9,50	3	47,25
Soler i Gallart	Joan	Altafulla	9,08	5	54,94
Moles	Salvador	Altafulla	8,67	4	66,52
Sanromà	Francesc	Torredembarra	8,42	2	20,96
Franquès	Francesc	La Riera de Gaià	7,88	1	38,88
Baradat	Baltasar	Altafulla	7,63	6	51,81
Gatell i Franquès	Josep	Altafulla	7,33	4	42,67
<i>Comú d'Altafulla</i>		Altafulla	6,83	3	11,50
Soler i Soler	Joan	Altafulla	6,46	3	44,25
Pijoan	Francesc	Altafulla	6,38	4	28,46
Plana	Joan	La Riera de Gaià	6,25	1	27,42
Virgili	Isidre	Altafulla	6,25	1	6,38
Buireu	Josep	Altafulla	5,79	3	33,54
Gatell	Joan	Torredembarra	5,50	2	35,38
Pastor	Maria	Altafulla	5,33	1	57,92
Pijoan	Pau	Altafulla	5,29	5	44,88
Martí Major	Marià	Altafulla	5,13	4	22,25
Font	Marc	Torredembarra	5,08	2	14,08
Mata	Llorenç	Torredembarra	4,88	1	59,38

Propietaris de les terres d'Altafulla. <i>Altafulla, 1777</i>					
Cognom	Nom	Residència	Propietats (en jornals)	Nombre de finques	Tributació (en rals d'ardit)
Garcia i Alegret	Josep	Altafulla	4,83	2	38,92
Virgili	Josep	Torredembarra	4,50	2	14,33
Pijoan Bià	Joan	Altafulla	4,46	3	24,46
Figuera	Magí	Virgili	4,38	1	13,08
Plana	Pasqual	Virgili	4,33	1	31,29
Garcia	Isidre	Altafulla	4,25	1	17,79
Capestany	Josep	Altafulla	4,21	4	23,48
Capdevila	Josep	Torredembarra	4,17	1	28,42
Rius	Sebastiana	Altafulla	4,13	4	26,08
Boronat	Isidre	Altafulla	3,92	2	30,67
Lloret i Fages	Magdalena	Barcelona	3,67	1	31,54
Mercader	Joan	La Pobla de Montornès	3,67	3	15,88
Plana	Manel	La Riera de Gaià	3,63	1	8,21
Casals	Jaume	Torredembarra	3,58	2	11,33
Solsona	Josep	Altafulla	3,50	2	13,67
Bellver	Joan	Altafulla	3,46	1	15,92
Balart	Josep	Virgili	3,38	1	11,17
Gibert	Joan	Torredembarra	3,33	2	21,50
Guardiola	Gabriel	Torredembarra	3,33	2	14,88
Aguader	Joan	Altafulla	3,29	2	24,83
Garcia i Palau	Jaume	Altafulla	3,29	2	22,38
Gras	Antoni	Torredembarra	3,25	2	18,77
Sedó	Josep	La Riera de Gaià	3,25	1	8,54
Busquets	Miquel	Torredembarra	3,17	1	15,58
Garcia	Manel	Altafulla	3,04	3	15,58
<i>Marquesa de Tamarit</i>		Altafulla	3,00	4	24,94
Espina del Mas	Josep	Virgili	2,92	1	10,21
Gibert	Joan	La Nou de Gaià	2,92	1	7,27
Capestany	Joan	Altafulla	2,75	1	12,42
Guardiola	Maria	Torredembarra	2,75	1	18,58
Alomar	Joan	Torredembarra	2,71	1	29,77
Guàrdies	Josep	La Riera de Gaià	2,67	2	16,79
Marquès	Josep	Altafulla	2,67	3	15,71
Guasch	Andreu	Altafulla	2,63	1	23,75
Boronat	Gabriel	Altafulla	2,50	2	8,50
Llagostera	Pere	La Riera de Gaià	2,50	1	12,17
Pujals	Teresa	Altafulla	2,50	1	14,58
Plana	Francesc	La Riera de Gaià	2,42	1	7,08
Marquès	Jaume	Altafulla	2,38	2	15,06

Propietaris de les terres d'Altafulla. <i>Altafulla, 1777</i>					
Cognom	Nom	Residència	Propietats (en jornals)	Nombre de finques	Tributació (en rals d'ardit)
Garcia	Maria	Altafulla	2,33	1	17,46
Pijoan	Cecília	Altafulla	2,33	1	17,17
Ballester	Josep	Virgili	2,25	1	66,50
Argilagós	Pere	Torredembarra	2,21	2	8,33
Bertran	Josep	La Riera de Gaià	2,17	1	8,13
Espina	Francesc	Altafulla	2,00	2	5,04
Gras	Felip	Torredembarra	2,00	2	22,44
<i>Sant Antoni</i>	<i>Ermita</i>	Altafulla	2,00	1	2,63
Huguet	Francesc	La Pobla de Montornès	1,92	1	8,79
Garcia	Antoni	Torredembarra	1,88	2	5,96
Sedó	Francesc	La Riera de Gaià	1,88	1	6,63
Rius i Alegret	Antoni	Altafulla	1,83	3	9,21
Sanabra	Josep	La Riera de Gaià	1,83	3	11,46
Espina	Jaume	Altafulla	1,79	2	11,25
Gaspar	Pau	Altafulla	1,75	1	12,54
Pijoan	Antoni	Altafulla	1,75	1	12,88
Recasens	Esperança	Altafulla	1,75	1	4,83
Vidal	Josep	Altafulla	1,75	1	9,67
Virgili	Josep	Altafulla	1,75	2	16,90
Ballester	Joan	Altafulla	1,67	1	7,54
Sunyer	Joan Pau	La Riera de Gaià	1,58	1	5,46
Lloberes	Josep	Altafulla	1,54	2	11,17
Canals	Josep	Altafulla	1,50	2	9,29
Vidal	Rafel	La Pobla de Montornès	1,46	1	7,13
Aguader	Josep	La Riera de Gaià	1,38	1	5,58
Martorell	Marià	Torredembarra	1,38	2	8,25
Batlle	Josep	Altafulla	1,33	1	6,17
Morató	Magí	Virgili	1,33	1	5,08
Clot	Sebastià	Altafulla	1,29	2	6,29
Elies	Antoni	Torredembarra	1,25	1	2,71
Ivern i Pagès	Pere	Altafulla	1,25	1	6,25
Coll	Josep	Torredembarra	1,21	1	6,04
Pedrol	Josep	Torredembarra	1,21	1	8,17
Porta	Josep	Torredembarra	1,21	1	7,73
Gatell	Antoni	La Riera de Gaià	1,17	1	5,67
Mata	Francesc	Torredembarra	1,17	1	5,83
Tremol	Josep	Torredembarra	1,17	1	5,75
Flaquer	Joan	Torredembarra	1,13	1	5,63
Vallgornera	Josep	Altafulla	1,13	2	5,19

Propietaris de les terres d'Altafulla. <i>Altafulla, 1777</i>					
Cognom	Nom	Residència	Propietats (en jornals)	Nombre de finques	Tributació (en rals d'ardit)
Alemany	Ventura	La Riera de Gaià	1,08	1	7,54
Orpinell	Teresa	La Pobla de Montornès	1,08	1	4,33
Camps	Joan	Altafulla	1,00	1	6,67
Ramon	Joan	Altafulla	1,00	1	7,42
Sanromà	Josep	Altafulla	1,00	1	4,67
Segur	Oleguer	Altafulla	1,00	1	0,00
Dalmau	Ramon	Altafulla	0,92	1	2,13
Daras	Miquel	Torredembarra	0,92	1	4,58
Marquès	Josep	Torredembarra	0,92	1	6,88
Moles	Maria	Altafulla	0,92	1	7,13
Garcia	Joan Antoni	Altafulla	0,88	1	0,10
Pijoan	Jaume	Altafulla	0,88	1	6,67
Fort	Maria	Torredembarra	0,83	1	4,17
Ivern	Pere	Torredembarra	0,83	2	3,29
Mañé	Pau	Altafulla	0,83	1	6,00
Parellada	Josep	Altafulla	0,83	1	6,00
Roig i Freixa	Joan	Torredembarra	0,83	1	2,67
Dalmau	Josep	Altafulla	0,79	2	4,13
Borrut	Jaume	Torredembarra	0,75	1	4,33
Sardà	Magdalena	Torredembarra	0,75	1	3,75
Solsona	Sebastià	Altafulla	0,75	1	2,54
Alomar	Josep	La Pobla de Montornès	0,71	1	3,54
Mercè	Francesc	Torredembarra	0,71	1	5,38
Rimbau	Joan	Altafulla	0,71	1	5,38
Aguader	Pere	Altafulla	0,67	1	3,25
Massó	Francesc	Torredembarra	0,67	1	4,25
Rabassa	Josep	Torredembarra	0,67	1	5,17
Roig	Esteve	Torredembarra	0,67	1	4,96
Santacana	Gaspar	Clarà	0,67	1	2,13
Fort	Joan	Torredembarra	0,58	1	4,29
Llagostera	Jaume	Altafulla	0,58	1	2,13
Rius	Josep	Altafulla	0,58	1	3,79
Sorder	Joan	La Riera de Gaià	0,58	1	4,54
Vives	Andreu	Cabra	0,58	1	2,92
Pijoan	Martí	Altafulla	0,54	1	4,08
Plana del Pou	Manel	La Riera de Gaià	0,54	1	2,71
Rabassa	Pere	Altafulla	0,54	1	4,08
Riera	Francesc	La Riera de Gaià	0,54	1	2,58
Riera	Pau	La Riera de Gaià	0,54	1	4,08

Propietaris de les terres d'Altafulla. Altafulla, 1777					
Cognom	Nom	Residència	Propietats (en jornals)	Nombre de finques	Tributació (en rals d'ardit)
Tremol	Maria Paula	Torredembarra	0,54	1	4,08
Mascaró	Joan	Torredembarra	0,50	1	3,88
Mateu	Rosalia	Torredembarra	0,50	1	3,88
Moragues	Nicasi	Altafulla	0,50	1	2,10
Rabassa	Rosalia	Altafulla	0,50	1	3,88
Olivé	Francesc	Torredembarra	0,46	1	3,46
Pasqual	Joan	Altafulla	0,46	1	2,29
Comajuncosa	Francesc	Altafulla	0,42	1	2,08
Grau	Josep	Altafulla	0,42	1	2,08
Clot	Rafel	Altafulla	0,38	1	3,58
Huguet	Joan	Torredembarra	0,38	1	2,79
Recasens	Maties	Torredembarra	0,33	1	2,58
Total			794,08	339	3921,46